

DIPLOMADOLGOZAT

Kubinyi Zita Margaréta

2023

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Budai Campus

Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertészeti Intézet

Tájépítész mérnöki mesterképzési szak

Régészeti lelőhely szabadtérépítészeti megújítása a visegrádi Sibrik-dombon

Belső konzulens: Gergely Antal
mesteroktató

Belső konzulens
intézete/tanszéke: Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Kert- és
Szabadtértervezési
Tanszék

Készítette: Kubinyi Zita Margaréta

Budapest

2023

Tartalomjegyzék

Bevezetés	5
1. A helyszín bemutatása	6
1.1. Elhelyezkedés és turisztikai értékek	6
2. Történeti áttekintés.....	7
2.1. A Sibrik-domb története a régészeti ásatások tükrében	8
2.1.1 Római kor	9
2.1.2 8-9. század Karoling és Avar kor	10
2.1.3 Államalapítás kora és a középkor	10
2.1.4 XII-XIII. század	11
2.1.5 Régi római kori út	12
3. Jogszabályi háttér, területet érintő szabályozások.....	13
3.1. Helyi Építési Szabályzat és Szabályozási terv	13
3.2. Fakivágás szabályozása	15
3.3. Tulajdonviszonyok	15
4. Tervezési terület bemutatása.....	16
4.1. Szűk környezet és megközelítés	16
4.2. Jelenlegi állapot	19
4.3. A területen található problémák feltárása	21
4.4. A terület értékei.....	23
4.5. Növényállomány értékelése	24
5. SZABADTÉRÉPÍTÉSZETI TERV BEMUTATÁSA.....	25
5.1. Tervezési elvek és arculat	25
5.2. Koncepció bemutatása	27
5.2.1 Fogadótér, múzeum és kiszolgáló épület	27
5.2.2 Régészeti bemutatótér és időszakos rendezvénytér.....	29
5.2.3 Fal sétány és kilátópontok.....	30
5.2.4 A castrum nyugati tornya és naplemente néző rézsű	31
5.2.5 Dél-nyugati saroktorony.....	32
5.2.6 Templomrom.....	32
5.2.7 Vadvirágos rét és pihenőterek	33
6. Kiviteli munkarészek részletes leírása	35
6.1. Előkészítő és bontási munkák.....	35
6.1.1 Fakivágás és -favédelem.....	35
6.1.2 Épített elemek	36

6.1.3	Berendezési tárgyak	36
6.1.4	Zöldfelületek	37
6.2.	Tereprendezési munkák	37
6.3.	Építési munkák	39
6.3.1	Burkolatépítés	39
6.3.2	Épített elemek	42
6.3.3	Építmények	42
6.4.	Berendezési elemek.....	45
6.5.	Növényültetési terv	47
7.	Összefoglalás	48
8.	Köszönetnyilvánítás	49
9.	Forrásjegyzék	50
10.	Ábrajegyzék	53
11.	Mellékletek.....	55
11.1.	Melléklet.....	55
11.2.	Melléklet.....	56
11.3.	Melléklet.....	56

Tervjegyzék

K-0 – Jelenlegi állapot helyszínrajza

K-F-01 – Fakivágási, favédelmi és fakezelési terv

K-B-01 – Bontási terv

K-K-01 – Kertépítészeti terv

K-K-02 – Átnézeti helyszínrajz

K-K-03 – Fogadótér, régészeti bemutatótér és időszakos rendezvénytér kertépítészeti terve

K-M-01 - Hosszmetszet

K-KP-R-01 – Fapalló sétány és kilátópont részletterv

K-TR-K-01 - Templomrom kertépítészeti terv

K-TR-T-01 - Templomrom tereprendeziési terv

K-TR-M-01 – Templomrom A-A metszet

K-TR-M-02 - Templomrom B-B metszet

K-TR-M-04 - Templomrom C-C metszet

K-TR-N-01 – Templomrom növénykiültetési terv

Bevezetés

Egyetemi tanulmányaim során felkeltette érdeklődésemet a régészeti romterületek szabadtérépítészeti megújításának lehetőségei, és az a kérdés, hogy milyen módon lehet ezeket a történelmi szempontból értékes helyeket úgy kialakítani, hogy a mai kor rekreációs igényeit is kielégítő, a helyhez méltó módon kerüljenek bemutatásra.

Diplomadolgozatom helyszínválasztását gondos kutatómunka előzte meg, mely során több magyarországi régészeti lelőhely is felmerült. Végül a Sibrik-domb mellett döntöttem, mert a területen járva a hely erős Genius Locija azonnal megragadott, valamint tájképi szépsége, mely minden napszakban és évszakban más képét mutatva tárul fel a látogató szeme előtt. Azonban azt tapasztaltam, hogy a Sibrik-domb jelenlegi állapotában még keresi identitását, nehezen lehet megállapítani, hogy egy régészeti parkban, természeti területen, turista pihenőn, vagy csak egy ásatás helyszínén jár a szemlélő.

Immáron 10 éve zajlik rendszeresen régészeti ásatás a Sibrik-dombon, melynek köszönhetően beigazolódott a régészek korábbi feltevése, miszerint kiemelt jelentőségű római kori tábor, államalapítás korát megelőző település, majd késő Árpád-kori ispánsági központ épült a dombtetőn. Mégis kevesen ismerik a romok sok száz évre visszanyúló történelmi jelentőségét, és hogy a Fellegvár megépülése előtt Visegrád központja a Sibrik-dombon jött létre.

Történelmi kutatásom során egyre többet tudtam meg a sibrik-dombi erődről, és megfogalmazódott bennem, hogy mindenképpen egy olyan tervet szeretnék létrehozni, amely elmeséli az erőd gazdag történelmét, ugyanakkor csak a szükséges mértékben avatkozik be a tájba és megőrzi érintetlenül a helyszín természeti és még fel nem tárt régészeti értékeit.

Tervem a kortárs szabadtérépítészeti eszközök használatával kívánja értelmezni a tereket a hely történelméből inspirációt gyűjtve. Nem célja az erőd teljes rekonstrukciója és múzeum szerű bemutatása. Az épített elemek formáival, burkolatok kialakításával, és anyaghasználatával kívánom érzékeltetni a történelmi korok rétegződését, és a hely identitását megteremteni.

1. A helyszín bemutatása

1.1. Elhelyezkedés és turisztikai értékek

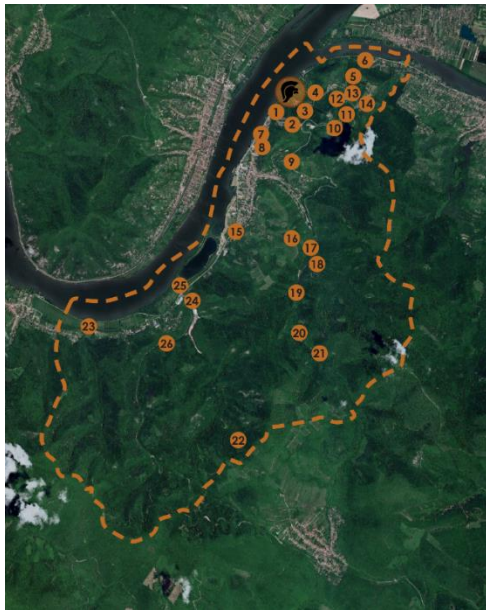
A helyszín Visegrádon, a Dunakanyar jobb partján található. Visegrád Magyarország egyik legkisebb lélekszámú városa, megannyi természeti (Visegrád-hegység, Duna-Ipoly Nemzeti Park), kulturális, épített, és történelmi örökségének köszönhetően közkezdvelt turisztikai célpont. A várost keresztezi az országos kéktúra vonala, erdeiben források, patakok csörgedeznek, valamint sípálya, bobbálya és wellness szállodák vonzzák a kikapcsolódásra vágyókat. Több, mint negyven régészeti lelőhelyet, illetve huszonegy

1.ábra Visegrád elhelyezkedése
Budapesthez viszonyítva (forrás: saját ábra)

műemléket tartanak számon a településen. (Dócsné B. Zs., Gyetvai G., Thuránszky M.-2020) Ezek közül kiemelkedőek a középkori emlékek, mint például a Fellegvár, Salamon-torony, és a Királyi Palota, valamint a római kori őrtornyok és diplomadolgozatom helyszíne is; a Sibrik-dombi castrum majd koraközépkori Ispáni vár.

A Sibrik-domb a település északi részén helyezkedik el, a tengerszint felett 176 méter magasan. Ugyan nap mint nap rengeteg kiránduló halad el közvetlen közelében autóval, kerékpárral és gyalogosan is, természetközeli állapotának köszönhetően megmaradt egy nyugodt, frekventált helynek Visegrád turisztikai attrakciói között.

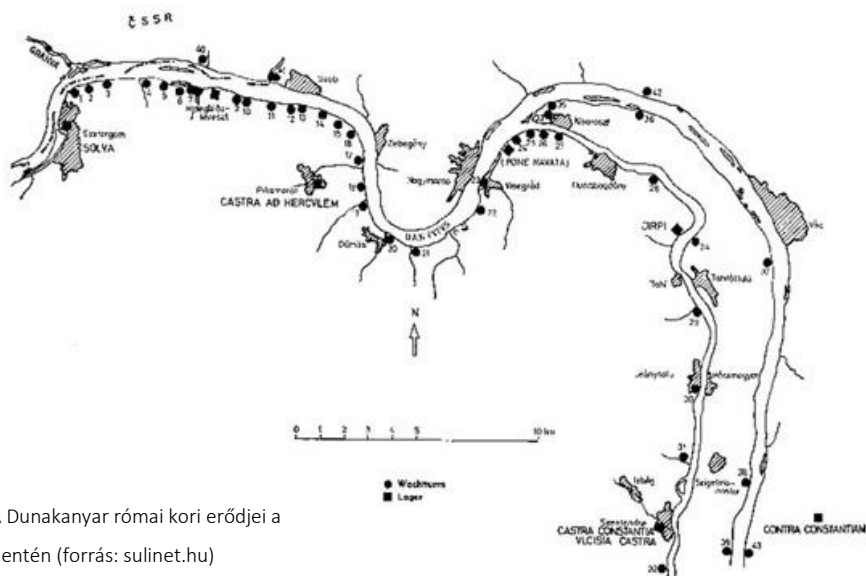

1 Salamon-torony	11 Zsitvay-kilátó	21 Apátkői-völgy
2 Visegrádi felegvár	12 Nagyvilám Sípálya	22 Spartacus-ösvény
3 11. sz. esperesi templomrom	13 Erdei Művelődés Háza	23 Quaranburgium
4 Mátyás-forrás	14 Magyará-hegyi Vadaspark	24 Cokart és kalandpark
5 Magyará-hegyi építész lábor	15 Római őrtorony romjai	25 Egykori Lepencei Strandfürdő
6 Római őrtorony romjai	16 Dísnő-zug kilátás	26 Gyula-forrás
7 Visegrádi Királyi Palota	17 Óradógmalom-vízösés	
8 Mátyás Király Múzeum	18 Bertényi Miklós Fűvészkert	
9 Aulós panorámakilátó	19 Visegrádi Pisztrángos Tavak	
10 Visegrádi Bobpálya	20 Kaán-forrás	

2.ábra Visegrád turisztikai értékei a Sibrik-domb viszonylatában (forrás: saját ábra)

2. Történelmi áttekintés

A római birodalom idején a Dunakanyar, földrajzi helyzetének köszönhetően, stratégiai fontosságú szerepet töltött be a barbár népek elleni védelemben. A magyarországi Limes keleti határát a Duna jelentette, mentén itt alakult ki Pannónia legerősebb védelmi rendszere. (INT1) Ennek a korszaknak emlékét Visegrádon és környékén a mai napig számos római kori őrtorony, tábor és villa romja őrzi, a Pilis erdeit római utak maradványai hálózák be. (Dénes E., Kedves Zs. – 2018)

3.ábra A Dunakanyar római kori erődjei a Limes mentén (forrás: sulinet.hu)

A Sibrik-dombra épített erőd fontosságát elhelyezkedése is indokolta: a visegrádi Duna-szakasz kanyarulatát ellenőrizte a pilismaróti, visegrádi gizellamajori és a kisoroszi erőddelel együtt. A 4. század közepére kialakult védelmi rendszer, amelyet a 370-es években erődök, kikötőerődök, őrtornyok láncolatával erősítettek meg, a birodalomban az egyik legjobban megerősített határszakasszá vált. (Buzás G., Boruzs K., Merva Sz. Tolnai K. – 2017)

2.1. A Sibrik-domb története a régészeti ásatások tükrében

4.ábra Sibrik-domb a 20. század első felében (forrás: archeologia.hu)

A 19. Század második felében Rómer Flóris tett először említést a sibrik-dombi régészeti lelőhelyről. Naplójegyzete szerint „a Salamontornytól keletre castrum-féle dombon ölnyi magas falak, tégladarabok” láthatóak. Ekkoriban szőlők, gyümölcsösök borították a területet és mezőgazdasági termelés zajlott itt egészen a 20. Századig. Visegrád történelmének kutatásával foglalkozó régészek ismerték

a Sibrik-domb régészeti jelentőségét, többszöri terepbejárás alkalmával római és középkori tárgyakat, és építőanyag töredékeket találtak, azonban sokáig nem kaptak engedélyt ásatásokra a területen. (INT3)

Az első régészeti feltárásokra 1951-ben került sor Soproni Sándor vezetésével, majd később (1970-80-as években) Szőke Mátyással közösen vezettek ásatást, melyek során azonosították az erőd fő építési periódusait és alaprajzát. 2009-ben, majd 2013-tól kezdve folyamatosan, évente zajlik a területen régészeti ásatás (időrendi sorrendben) Gróf Péter majd Tolnai Katalin, Buzás Gergely és Boruzs Katalin vezetésével.

Számos tárgyat pénzermét és olyan objektumot találtak, mely a folyamatos emberi jelenlétet bizonyította a területen, és információt nyújtott arról is, hogy nem csak védelmi célból zajlott itt emberi tevékenység, hanem mindennapi életvitelt is folytattak. (Vida I., Tóth Cs. - 2023)

Idén, 2023. 10. 11-én ünnepelték a Sibrik-domb 10 éves ásatási munkáinak évfordulóját, melynek tiszteletére konferenciát szerveztek, amin volt szerencsém nekem is részt venni. E fejezet az ásatást vezető régészek megjelent ásatási beszámolóik és tudományos folyóirataik alapján íródott.

2.1.1 Római kor

A Sibrik-dombon i.u. 325-330 között építettek a rómaiak katonai táborát, I. Constantinus császár uralkodás alatt. A Sibrik-dombi erődöt *Pone Navata*-nak nevezték. Innen jól belátható volt a teljes Dunakanyar, és a környéken épült többi őrtorony is könnyen szemmel tartható volt. *(Tolnai, 2013)*

Az erőd körülbelül 130x140 m nagyságú területen fekszik, alaprajzát tekintve egy szabálytalan háromszögre hasonlít a legjobban. Az erőd táborfalait 11 darab U, és a sarkokon 3 db legyező alakú toronnyal erősítették meg. A falak körülbelül 110-140 cm szélességűek voltak, kőből épültek. 360 körül átalakításokat végeztek a nyugati falszakaszon, és felépítették egy négyzetes alapú őrtornyot, melynek feltárt romjai most is láthatóak. *(Tolnai, 2013)* A római korból eleinte csak a dél-keleti torony oldalán sikerült azonosítani egy kis bejáratot, majd a 2022-23-as ásatások során fény derült a római kori tábor főkapujára: A dél-nyugati saroktoronytól jobbra alakítottak ki egy kettős kaputornyot, a bejárat 4,5 méteren terült el. *(Boruzs K., 2022)* A nyugati oldalon és a dél-keleti saroktoronyhoz közel feltárt római kori építmények a táborfalhoz illeszkedtek, az erőd középső területein egyelőre nem találtak épületekre utaló nyomokat. *(Buzás G., Boruzs K., Merva Sz., Tolnai K. 2014)* A római korból igen gazdag leletanyaggal rendelkezik a terület. Rengeteg használati tárgyat, többek között pénzérmeget, ólom plombákat, kerámiákat is szép számban találtak az erőd területén. *(Boruzs K., Merva Sz., Szabó B.S. – 2014)*

A régészeti feltárások arról tanúskodnak, hogy a táborát igencsak hamar, a IV.-V. században felhagyták a rómaiak, és feltehetőleg más népek vették birtokba egy időre, azonban ezekről az évszázadokról kevés adata van a régészetnek. *(Tolnai, 2013)*

2.1.2 8-9. század Karoling és Avar kor

A következő jelentős megtelepedés nyomai a 8-9 századra tehetőek, ekkor szláv népek lakták a területet és Visegrád is ekkor kaphatta a nevét. Ugyan még kevés, de annál fontosabb leletanyag került elő, az erőd északi részén egy nagy méretű kőépületet, illetve kerámiákat azonosítottak ebből a korszakból, melyek arra utalnak, hogy az erőd fontos központi szerepet töltött be, és az avar korban is lakták. *(Buzás G., Boruzs K., Merva Sz., Tolnai K. 2018)*

2.1.3 Államalapítás kora és a középkor

Az első írott forrás Visegrádról 1009-ből származik, a veszprémi püspökség számára kiadott adománylevelében jelent meg, mint Magyarország egyik legkorábbi megyeközpontja. **A régészeti kutatásokkal bebizonyosodott, hogy az államalapítás kori Visegrád központja a Sibrik-dombon álló római kori erőd romjaira épült ispáni vár volt.** *(Buzás G., Boruzs K., Merva Sz. Tolnai K. – 2017)*

Az egykori erőd dél-keleti sarkában álló korábbi római korban épült kőház helyén a 11. században egy nagyobb területű házat építettek, feltehetőleg ez lehetett az ispáni palota. A DNy-i legyező alakú tornyot négyzetes alakúra alakították át ebben az időszakban. *(Tolnai, 2013)*

A másik forrás, mely a Sibrik-dombi ispáni vár meglétéről tanúskodik, 1083-ból származik. Salamon királyt Visegrádra száműzte I. Szent László, azonban kevesen tudják, hogy a legendával ellentétben nem visegrádi alsó-várban található Salamon-toronyban raboskodott, hanem nagy valószínűséggel a Sibrik-dombi erőd nyugati tornyában, hiszen az alsó vár ekkor még nem épült meg. *(Tolnai, 2013)*

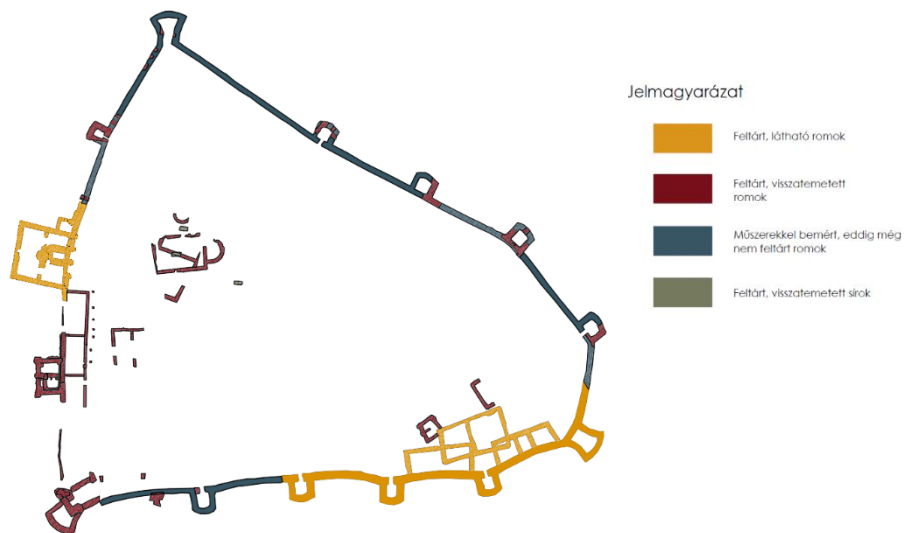
A nyugati toronyhoz közel, a 8-9. századra keltezhető kőépület helyén épült a 11. században egy félköríves szentélyű középkori templom. A templom hajójának közepén egy falazott sírt találtak, amelyből csak egy ujjperc és egy aranygyűrű került elő, az eltemetett maradványait később exhumálták és valószínűsíthető, hogy a Sibrik-dombtól keletre épült árpád-kori plébánia templomba helyezték át. *(Buzás G., 2023)* A sír helyzete és kialakítása, valamint az aranygyűrű arra következtet, hogy az ide temetett személy

kiemelkedő jelentőséggel bírt, feltételezhető, hogy a vár ispánjának maradványait találták meg. (Buzás G., Boruzs K., Merva Sz., Tolnai K. 2014)

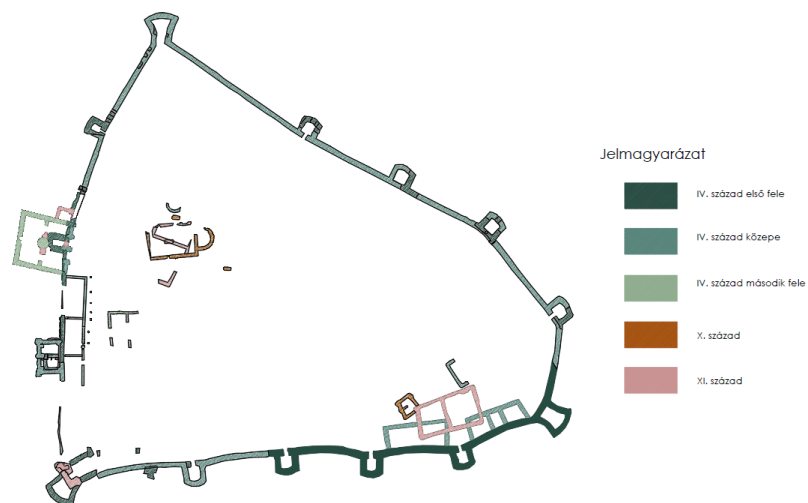
Az Árpád-korból számos brakteáta került elő, illetve olyan kovács eszközök, amelyek azt bizonyítják, hogy majdnem kétszáz évig folyamatosan zajlott pénzverés a várban. (Tóth Cs., 2023)

2.1.4 XII-XIII. század

A XII. és XIII. században is még lakták a várat, azonban jelentős átalakításokról egyelőre nincsen adat. A tatárjárás (1241-42) alatt lerombolták és felégették az ispánsági várat, majd szép lassan elnéptelenedett. A mongol seregek elvonulása után köveit az új visegrádi vár (Fellegvár) építéséhez elhordták, és Visegrád új központtal épült újjá. (Buzás G., Boruzs K., Merva Sz. Tolnai K. – 2017)

5.ábra Az erőd falainak feltárásának módja (forrás: saját ábra)

6.ábra Az erőd egyes részeinek építési periódusai (forrás: saját ábra)

2.1.5 Régi római kori út

A Castrum elhelyezkedését és kiemelt szerepét az is indokolta, hogy ekkor út haladt át a dombon, mely a római korban fontos kereskedelmi és hadiút volt. Ennek a római kori útnak a pontos nyomvonalát csak helyenként találták meg, de azt lehet tudni, hogy még a középkorban is használták, és feltételezhető, hogy nagyrészt megegyezett a légifotókon és a 19. századi kataszteri térképeken feltüntetett, a Sibrik-dombon áthaladó út vonalával, mely a Várkert-dűlőn vezetett tovább. (Kováts I., 2023) A Sibrik-domb környezetének teljes szerkezetét a 11-es számú főút (Panoráma út) elkerülő szakaszának 1960-as évek végi megépülése szabta át, ez a változás a korai légifotókon is jól érzékelhető.

7.ábra Habsburg Birodalom - Kataszteri térkép (XIX. század)
(forrás: mapire.hu)

8.ábra 1964-es légifelvétel (forrás: fentrol.hu)

9.ábra 1969-es légifelvétel forrás: fentrol.hu)

10.ábra 1973-as légifelvétel forrás: fentrol.hu)

3. Jogszabályi háttér, területet érintő szabályozások

Visegrád teljes közigazgatási területe a Duna-Ipoly Nemzeti Park védelme alá esik, így a tervezési terület egésze országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal védett természeti terület. NATURA 2000 hálózat területén fekszik, valamint a Pilisi Bioszféra-rezervátum átmeneti zónájában található. (INT2)

Ezeket mind figyelembe véve a területen történő bármilyen nemű beavatkozás csak a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvényben megfogalmazottak szerint végezhető.

A római limes magyarországi szakaszának jelentős erődtítménye lévén világörökség várományos helyszín, csakúgy, mint a Limes teljes magyarországi szakasza. A teljes terület régészeti lelőhely határán belül fekszik, továbbá műemlék telke. Ebből kifolyólag a 2001. évi LXIV. a kulturális örökség védelméről szóló törvényben és a 68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelet a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról szóló dokumentumokban előírtakat be kell tartani.

3.1. Helyi Építési Szabályzat és Szabályozási terv

Visegrád város szabályozási tervének 7-es számú szelvényén (lásd. 1. melléklet) szerepel a Sibrik-domb, a tervezési területet az alábbi övezetek érintik:

Köu	országos főút és mellékút közlekedési övezet, önkormányzati tulajdonú út, közlekedési terület
Ev	Védelmi erdő övezet
Zkp-2	Közpark övezet
Vízfolyás	Vízgazdálkodási terület övezetei

Megvizsgálva Visegrád Város Önkormányzata Képviselő-testületének 3/2019. (III. 27.) önkormányzati rendelete a helyi építési szabályzatról szóló előírásait az érintett övezetekre, elmondható, hogy a valós, tervezett területhasználattal ellentétes, nem releváns instrukciókat is tartalmaznak.

Visegrád Város Önkormányzata Képviselő-testületének 3/2019. (III. 27.) önkormányzati rendelete a helyi építési szabályzatról a következő előírásokat mondja ki az övezetekre:

61. A közlekedési terület övezeteinek általános előírásai

66. § (1) A közlekedési terület övezetei

4) A közlekedési terület övezeteiben és az övezetbe nem sorolt közlekedési célú közterületeken bármilyen építési tevékenység, bármilyen építmény elhelyezése, [...] csak a vonatkozó jogszabály előírásai szerint történhet.

62. A közlekedési terület övezeteinek és az övezetbe nem sorolt közlekedési célú közterületek részletes előírásai

67. § (1) A Kö jelű övezetben és az övezetbe nem sorolt közlekedési célú közterületeken épület nem helyezhető el kivéve a (2) bekezdés szerinti építményeket.

(2) Ünnepekhez, rendezvényekhez kapcsolódóan ideiglenes pavilon, sátor, árnyékoló szerkezet, színpad elhelyezhető.

(3) A Kő jelű övezetben és az övezetbe nem sorolt közlekedési célú közterületeken a közterület felszíni alakítását, felújítását a környező beépítéssel összhangban kell megvalósítani, amelynek során az akadálymentes használatot biztosítani kell.

64. A zöldterület övezeteinek részletes előírásai

70. §

11) A Zkp-2 jelű közpark övezetbe a nagy kiterjedésű, zöldfelülettel fedett Duna-parti területek tartoznak, amelye, elsősorban a rekreációt, strand, kikötő, sport, játék, céljait szolgálják.

(12) A Zkp-2 jelű övezetben vízi sportoláshoz, strandoláshoz kapcsolódó épület, vendéglátó épület elhelyezhető.

(13) A Zkp-2 jelű övezetben

- a) a megengedett legnagyobb beépítettség mértéke 0,5%.
- b) a megengedett legnagyobb épületmagasság 4,5 méter.
- c) a megengedett legkisebb zöldfelületi mérték 90 %.

(14)⁵⁸ A Zkp-2 jelű övezetben

- a) az épület kizárólag az árvízvédelmi szempontból mentett oldalon állhat,
- b) az épület a telekhatártól mért 3 méteren belül nem állhat,
- c) terepszint alatti beépítés nem alakítható ki.

(15) A Zkp-2 jelű övezet közhasználat elől nem zárható el, de egyes funkciók lekeríthetők, és korlátozott közhasználatuk átmenetileg biztosítható.

66. Az erdőterület övezeteinek részletes előírásainak 72. § paragrafusában nem szerepel előírás Ev kategóriára.

A szabályozási terven késsel jelölt vízfolyás, **vízgazdálkodási terület övezete**. Valójában ez a régi kori út vonala. Nagy valószínűséggel megegyezik az évszázadokig erre haladó országút mélyvonalával.

3.2. Fakivágás szabályozása

Visegrád Város Önkormányzata Képviselő-testületének 3/2019. (III. 27.) önkormányzati rendelete a helyi építési szabályzatról a következő előírásokat mondja ki fakivágás szabályairól:

II. Fejezet

Közterület alakításra vonatkozó előírások:

5. § (2) Közterületen bármilyen okból elhalt, illetve kivágott fa pótlásáról a fa 1 méter magasságban mért kerületének megfelelő kerület-mennyiségű előnevelt fa telepítésével kell gondoskodni. A fapótlási kötelezettség a fa kivágásában érdekeltet terheli.

3.3. Tulajdonviszonyok

A tervezési terület több helyrajzi számon helyezkedik el, részük Önkormányzati, részük Állami tulajdonban van. A korábbi mezőgazdasági használat lenyomatait őrző ingatlan struktúra látható, mely felszabdalja a hegytetőt. (INT4)

HRSZ	Tulajdonos	Kezelő
1088	Visegrád Város Önkormányzata	
1089	Magyar Állam	Pilisi Parkerdő Zrt.
1090	Visegrád Város Önkormányzata	
099	Magyar Állam	Pilisi Parkerdő Zrt.
0100/2	nincs adat	
0100/1	nincs adat	

4. Tervezési terület bemutatása

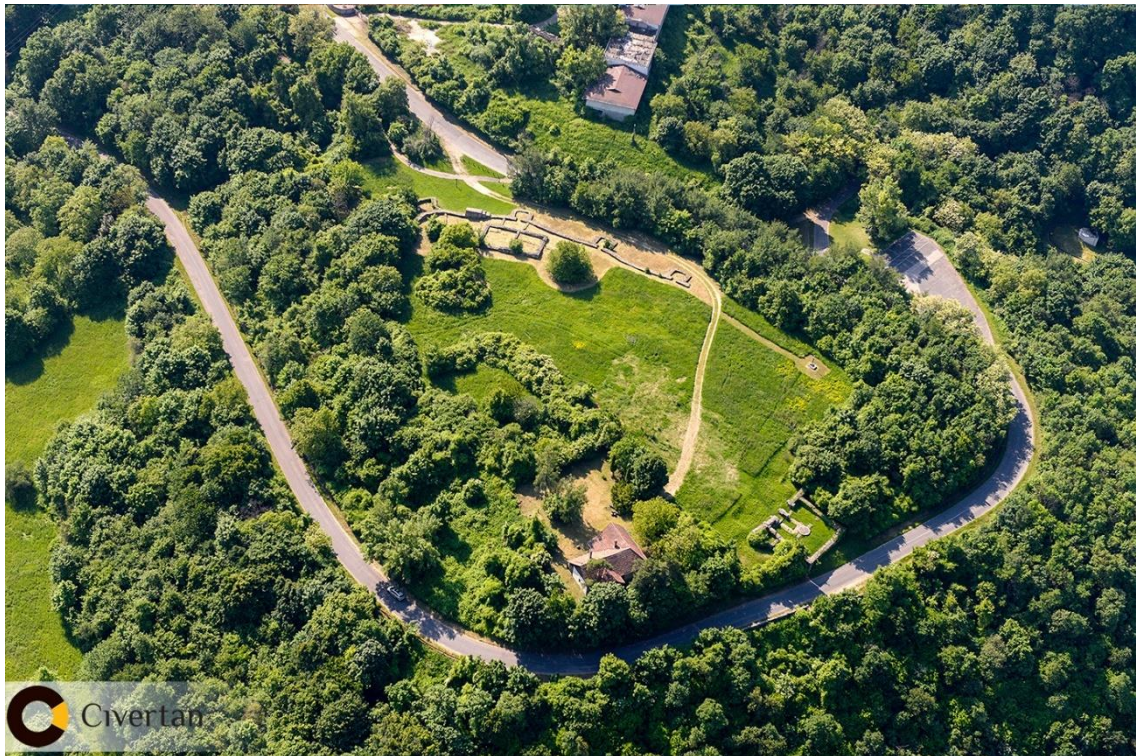
4.1. Szűk környezet és megközelítés

11.ábra Sibrik-domb környezete, kapcsolatok (forrás: saját ábra)

A Sibrik-dombot egy sűrűn benőtt, nagyrészt fásszárúakból álló nehezen átjárható növénytársulás határolja körbe, így aki csak elhalad a panoráma út ezen szakaszán, elsőre nem is sejtheti, hogy a fák és indákkal benőtt cserjék mögött egy anno hatalmas erődítmény romjai láthatóak a puszta dombtetőn. Három irányból a 11-es számú főútról leváló Panoráma út a dombba beékelődve határolja. A dombtól északi irányba a Várkert dűlő terül el, mely jelenleg erdőfoltokkal és gyeperes területekkel szabdalva, szintén fontos régészeti lelőhely. Az erőddel szembe szomszédos telken a Magyar Nemzeti Bank volt üdülőépülete áll, romos elhagyatott állapotban. Az erőd telkét érinti az országos kéktúra egy szakasza, valamint kerékpárút is. Dél-nyugati irányba található a Salamon-torony és a Fellegvár, melynek csúcsa az erőd közepéről szép látványt nyújt. Dél-keleti irányba az MNB üdülője mellett a kora középkori főesperesi templom feltárt romjai találhatóak, az úton tovább haladva pedig a Nagyvillámot és a Magyoróhegyi kiránduló központot lehet elérni.

A gépjárművel érkezők a Sibrik-dombot déli irányból, az alsóvár parkolójától induló beton térékővel kirakott gyalogúton végigsétálva tudják megközelíteni. Jobb oldalon a volt Nemzeti Bank Üdülőjének romos épülete áll, bal oldalon pedig a Castrumot szegélyező erdős sáv húzódik. A parkoló nagy számú gépkocsi, illetve turista buszok befogadására alkalmas. Ezen kívül az erdőben kirándulók az erőd területét keletről érintő, az erdőn átvezető kéktúra vonalán érkeve tudják megközelíteni.

12. ábra Légifotó a Sibrik-dombról háttérben a szálloda romos épülete látható (forrás: varlexikon.hu)

13. ábra Légifotó a Sibrik-dombról, háttérben a Dunakanyarral (forrás: romturaim.hu)

4.2. Jelenlegi állapot

A tervezési terület jelenlegi állapotát K-0 tervlap ábrázolja.

A területre megérkezve egy régi fa sorompóval és pollerekkel határolt tér fogadja a látogatókat. Innen láthatóak az erődítmény dél-keleti részén feltárt és rekonstruált falszakaszai; a saroktorony és 2 U alakú tornya. Irányjelző táblák és egy kőtábla is helyet kapott itt, amin a Sibrik-domb történelmének rövid ismertetője áll. Az erődítmény falainak nagy része nem sokkal a földfelszín alatt rejlik, a domborzat megjelenéséből szabad szemmel is következtetni lehet a falak helyzetére. A terület északi oldalán végig követhető lenne a nyomvonala, azonban a sűrű növényállomány ezt jelenleg nem teszi lehetővé, csak a fák közé bepillantva látható U alakú tornyainak kirajzolódó formái.

14.ábra Érkezési pont (forrás: saját fénykép)

15.ábra Leromlott állapotú információs tábla (forrás: saját fénykép)

16.ábra A római és középkori épületmaradványok rekonstruált falszakaszai (forrás: saját fénykép)

17.ábra U alakú torony, háttérben a dél-keleti saroktorony (forrás: saját fénykép)

Az erőd belsejébe jelenleg egy zúzottköves úton lehet felsétálni, a dombtetőre érve a látogató szeme előtt feltárul a Dunakanyar látványa, szemben a Börzsöny hegyeivel, északra pedig a Kisoroszi szigetcsúcs homokpadjaival. A terület nyugati oldalán látható az erőd másik rekonstruált szakasza, a szögletes alaprajzú nyugati főtornya, melynek romjai idillien simulnak bele a tájba.

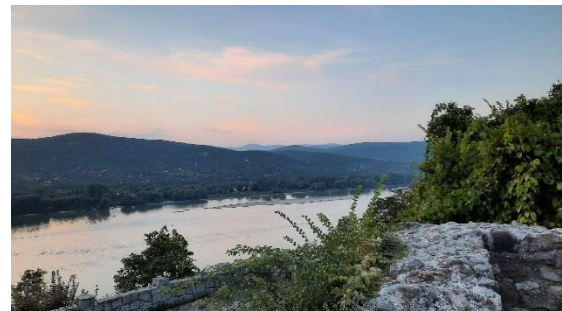
18.ábra Szórt burkolatú út a dombtetőre (forrás: saját fénykép)

19.ábra A nyugati torony rekonstruált falai (forrás: saját fénykép)

20.ábra Az erőd nyugati oldala naplementében (forrás: saját fénykép)

21.ábra Kilátás a Szigetcsúcsra és Nagymarosra (forrás: saját fénykép)

Az északi saroktoronynál egy elhagyott, romos állapotban lévő, feltehetőleg 19. századi lakóház áll, néhol a kúszónövények alatt kibújik még az udvarának régi drótkerítése. Ez az épület a „Pilisi Parkerdő Zrt. Visegrádi Erdészete) tulajdonában van, régen *szolgálati lakásként használták, azonban ma már nagyrészt üresen áll, csak ásatások idején használják a régészek szerszámaik tárolására, és pihenőhelynek.*” (Boruzs, 2023) Arról, hogy az erdészetnek van-e terve az épülettel, nincs hivatalos információ.

22.ábra Elhagyott romos épület (forrás: saját fénykép)

A háztól keletre, egy fákkal sűrűn körül nőtt területen egy méhészet üzemel jelenleg. Ezt a területet „az erdészettől bérlti egy méhész, és ideiglenesen, minden évben tavasztól július végéig üzemel itt a méhészete.” (Boruzs, 2023) Ennek következtében a Sibrik-domb közepén kialakítottak egy méhlegelőt, körülbelül 12345 m²-nyi területen, melyen színes vadvirágok nyílnak és a méhek zümmögésétől hangos tavasztól nyár végéig.

23.ábra Ideiglenes méhészet
(forrás: saját fénykép)

25.ábra figyelmeztető tábla a méhészetnél
(forrás: saját fénykép)

24.ábra méhlegelő (forrás: saját fénykép)

A terület dél-nyugati részén látható Szent István földbe szúrt kardját mintázó Vyssegrad civitas emlékmű, melyet 2009-ben avattak fel, és Visegrád ezeréves fennállásának kíván emléket állítani. Sajnálatos módon az emlékmű már igen leromlott állapotban látható.

A domb ezen részén, diplomadolgozatom készítése alatt is folyamatosan zajlanak régészeti ásatások. Az ásatási szelvényekbe betekintve látható, hogy számos épület falát rejt a föld ezen része, melyek a korábbi régészeti ásatások eredményeit publikáló dokumentációkban és térképes ábrákon sem szerepelnek még, feltehetőleg római kori és árpád kori épületekről van szó. (Altum Castrum, 2023)

4.3. A területen található problémák feltárása

Ahogy korábban említettem, a Sibrik-domb történelmi jelentőségéhez képest igen elhanyagolt állapotban látható. A Salamon-torony felől a „fogadótérig” vezető burkolt gyalogos út állapota leromlott. Sajnálatos módon a fogadótéren a falomokra felhelyezett kissé kopott kőtáblán olvasható információkon kívül semmit nem lehet megtudni az itt

álló kiemelt szerepet betöltő romai kori erődről és kora középkori ispánságról. Az itt elhelyezett fa sorompó, és fából készült pollerek sem tudják már betölteni eredeti szerepüket leromlott állapotukból adódóan. A növényzet sok helyen benőtte és eltakarja a romokat, ami elhanyagoltságot, a fenntartáshiány érzését kelti az idelátogatókban. A területen az útvonalak burkolatminősége és állapota sem felel meg az igényeknek.

Az észak-nyugati sarkon álló ház romos, ablakai betörtek több helyen is, udvara elhanyagolt. A kertbe ültetett növényzet nagy része mára már kiszáradt, liánnövényekkel benőtt. Az épület mögötti növényzet is szemetes. Feltehetőleg a ház építése idején még nem volt ismert a Sibrik-domb régészeti értéke, ezért megtörténhetett, hogy az erőd belsejébe, falaitól körülbelül 2 méterre épült. Ennek eredményeképpen a ház térbeli helyzete megtöri a domb tér struktúráját és megszakítja az eredeti egységét, valamint eltakarja a kilátást a Kisoroszi szigetcsúcs irányába.

A dél-nyugati részen felállított Vyssegrad civitas emlékmű rossz állapotban van, a feliratot nem lehet már elolvasni rajta, és a kőtáblák letörtek az oldaláról.

A felsoroltokon kívül kiemelném még a területen ideiglenesen mezőgazdasági célból üzemelő méhészetet. A tavaszi és nyári időszakban a területnek egy nagy része el van kerítve, és táblák hívják fel a figyelmet a méhek nagy számú jelenlétére. Azt gondolom, hogy ha megújul a Sibrik-domb és új funkciókkal bővül, a méhraj veszélyt jelenthet a látogatókra.

26. ábra Romos állapotú emlékmű
(forrás: saját fénykép)

Történelmi és tájképi szempontból is sajnálatos, hogy a panoráma út ezen szakasza ennyire szorosan beékelődik a domb oldalába, és ezzel megtöri a táj évszázadokon át tartó térstruktúráját. A castrum északi saroktoronyának és nyugati toronyának falai is szinte „rálógnak” az autóútra.

4.4. A terület értékei

A Sibrik-domb szép számban rendelkezik kiemelten értékes régészeti leletanyaggal, és táji elhelyezkedéséből is adódóan sok lehetőség rejlik benne tájépítészeti szempontból. A dombtetőn állva, a Dunakanyar hegyeinek ölelésében jelenlegi elhagyatott állapotában is erősen érezhető a hely szelleme. Természetközeli, kissé elhanyagolt állapota egy különleges atmoszférát kölcsönöz a helynek, a nagy kaszált gyepes felületek és romos falszakaszok lehetőséget kínálnak már most is a megpihenésre, elmélkedésre, és a tájban gyönyörködésre.

27.ábra Kilátás a dombtetőről (forrás: saját fénykép)

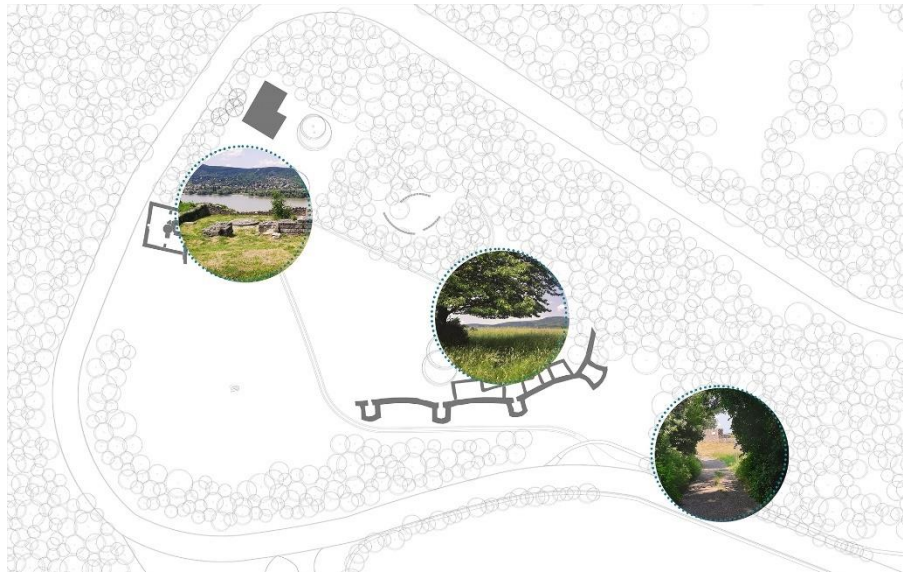

28.ábra Naplemente a Sibrik-dombon
(forrás: saját fénykép)

29.ábra Hegyek mögött lebukó nap (forrás: saját fénykép)

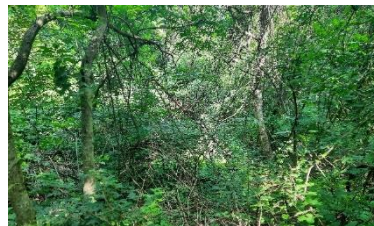
Az észak-nyugati birtokon egykoron több értékes növényegyed is volt, amelyekből már csak pár maradt meg. A ház nyugati oldalán szép koros erdei fenyők (*Pinus sylvestris*) láthatóak a kert bejáratánál pedig két nagy hársfa áll. Az erődítmény dél-keleti falaihoz közel álló, szoliter kései meggyfa értékes fókusz pontja a területnek.

30.ábra Látványkapcsolatok (forrás: saját ábra)

4.5. Növényállomány értékelése

Ahogy korábban említettem, az erdő jelenleg elhanyagolt látványt nyújt, mely első sorban a növényzet állapotában jelenik meg. A Sibrik-domb és környezete a római időktől kezdve folyamatosan emberi művelés alatt állt, a 20. század közepéig mezőgazdasági művelés zajlott a területen. Így a területre jellemző természetes növénytakaró nem igazán tudott

31.ábra Áthatolhatatlan növényzet (forrás: saját fénykép)

32.ábra Özönnövények (forrás: saját fénykép)

33.ábra Kiszáradt Betula pendula kúszónövényekkel benőve (forrás: saját fénykép)

megjelenni a területen, mai állapota jórészt az elmúlt 50 évben alakulhatott ki. A területen nagyrészt a Visegrádi-hegység gyertyános-tölgyeseire és lejtős pusztáira jellemző fajok találhatóak meg. A mezőgazdasági művelés, majd régészeti ásatások okozta rendszeres bolygatás kedvezett az igénytelen, özönnövény fajok elszaporodásának. Az erdőt határoló növénytakaró és keleti erdőterület nagyrészt lombhullató fából és cserjékből áll. Azonosítottam közöttük: *Sambucus nigra*, *Rosa canina*, *Tilia* spp., *Crataegus monogyna*, *Cornus mas*, *Clematis vitalba*, *Parthenocissus* spp.,

Acer campestre, Acer platanoides, Acer negundo Prnusu spinosa. Juglans sp, Ailanthus altissima. A gyepes területeken a Visegrádi-hegység törmelékes talajú gyeptársulásainak növényei jellemzőek, sok közöttük a védett faj is. Nagy területeken elterjedt a Solidago spp. fajok és kutyatej félék.

5. SZABADTÉRÉPÍTÉSZETI TERV BEMUTATÁSA

5.1. Tervezési elvek és arculat

Miután megvizsgáltam Visegrád turisztikai értékeit, azt a következtetést vontam le, hogy a település kellően bővelkedik turisztikai célú fejlesztésekben, ezért azt gondolom, hogy a Sibrik-dombon nem szükséges nagy szabású attrakciót létrehozni. Úgy szeretném a területet megújítani, hogy a térbeli helyzetek a teljes erődítmény feltárása és rekonstrukciója nélkül is értelmezhetővé váljanak, és azok is örömet leljenek a helyben, akiket nem a történelem iránti kíváncsiság vonz ide, hanem kirándulásuk során megpihennének, vagy akár csak egy fárasztó nap végén elvonulnának kicsit és gyönyörködnének a hegyek mögött lebukó nap látványában.

A helyszínen járva elsőként a romok és a táj kapcsolatának egyszerű szépsége ragadott meg, és ezt szeretném tervemmel is hangsúlyozni. Ezért a nagyobb építményeket a terület azon részein helyeztem el, ahol a táj esztétikai adottságait nem változtatják meg, nem zavarják a dombtetőről feltároló panorámát, illetve „rejtve maradnak” az erdős területekbe illesztve. Míg a terület számomra legértékesebbnek tartott részein igyekeztem megtartani a természet uralta, „érintetlen” állapotot.

Mivel a teljes tervezési területem országos jelentőségű természetvédelmi terület, műemléki védettséget élvez, és egyedülálló értékű régészeti lelőhely, fontosnak tartottam, hogy tervi megoldásaim óvatosan nyúljanak a természeti értékekhez, és a terület minimális megváltoztatásával járjanak. A Sibrik-domb nagyon sok izgalmat rejt még a föld alatt, melyről egyelőre keveset tud a régészet, és a teljes terület feltárása és annak utómunkája még sok tíz év kemény munkájába fog telni. Éppen ezért első sorban azokra a területekre fókuszáltam, ahol már történt feltárás és beazonosították a talált leleteket, míg azokra a területrészekre, amelyekről még kevés információja van a

régészeknek, olyan javaslatot tettem, amely lehetőséget biztosít a további ásatások és archeológiai kutatások zavartalan elvégzésére.

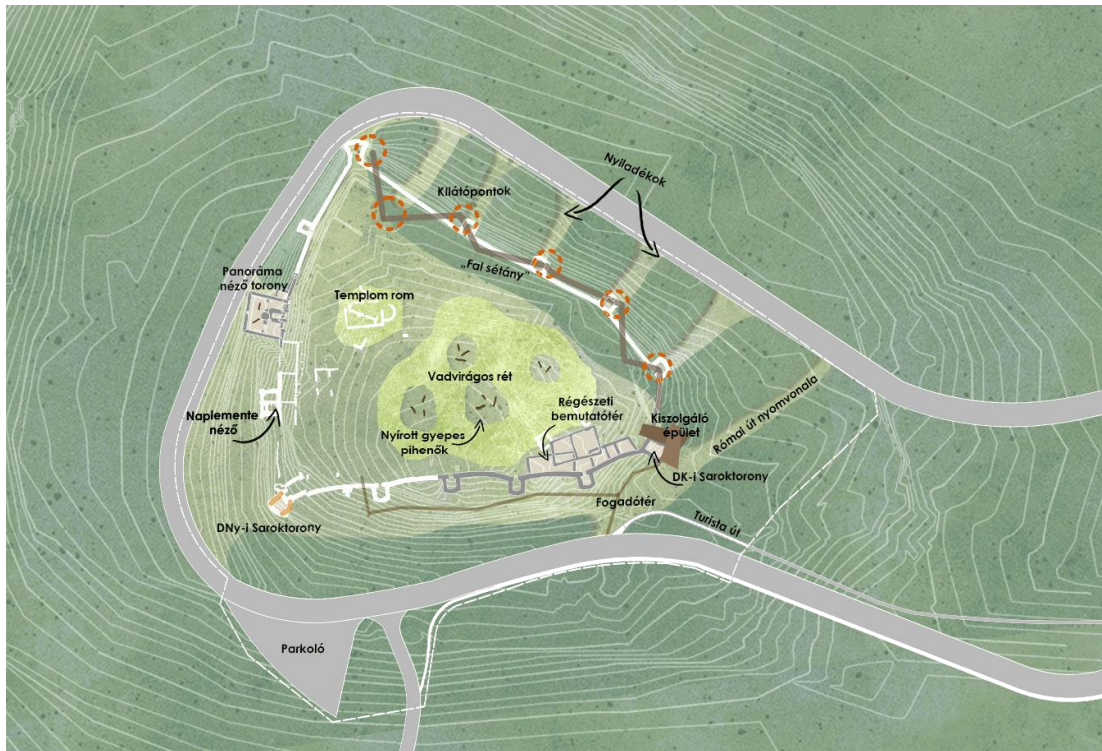
Kevés burkolt útvonalat terveztem, amellyel, a természetvédelmi szempontok figyelembevételével, célom az volt, hogy a kiépített sétányok ne korlátozzák a látogatókat abban, hogy önállóan felfedezzék az erőd területét, nagy szabadságot hagyva a hely megismerésére.

Anyaghasználat és formák

Mind anyaghasználatában mind formai megjelenésében is törekedtem az egységes, magas minőségű, de egyszerű kialakításra. Ahol lehetett a fenntartható és természetes anyagokat részesítettem előnyben. Élő anyagok közül natúr színű tölgyfát, és terméskövet használtam, míg a corten acélt és a betont egy teljesen eltérő homogén felületű és kontraszt képző anyagként választottam. Az erődítmény formavilágától eltérő, egyszerű, szögletes formák megkülönböztetik a tervezett burkolatokat és építményeket a régítől.

A tér különböző pontjain visszatérő motívumokat alkalmaztam, mellyel a terület egységes arculatát kívántam erősíteni. Az erőd északi fala mentén tervezett fal sétány tartóoszlopainak vonalas struktúrája megjelenik a déli oldali sétány burkolatának egymást keresztező vonalaiban, mindkettő az erőd falai és tornyai mentén húzódik, anyagukban is egyezést lehet felfedezni. A múzeum épület szerkezete és homlokzatának burkolata megegyezik a sétány kilátópontjaival, és egységes képet alkot a kilátótornyokkal. Több helyen is alkalmaztam felszakadozó burkolatokat, a corten acél a vonalas elemek anyagaként jelenik meg, valamint a nyiladékok is ugyanúgy visszatérő téralkotó elemek.

5.2. Koncepció bemutatása

34z.ábra Programterv (forrás: saját ábra)

5.2.1 Fogadóter, múzeum és kiszolgáló épület

Fogadó tér

A fogadóteret a **K-K-01** és **K-K-03** tervlap ábrázolja. Tervemben a fogadóteret megtartottam jelenlegi helyén, és a terület főútvonainak találkozását is itt alakítottam ki. Ahogy korábbi fejezetben említettem, a régészeti kutatások eredményei is azt támasztják alá, hogy már a római korban is itt haladt át az országút, amiről balra letérve lehetett az erőd déli kapujához eljutni, ezért ezt a történelmi struktúrát fontosnak tartottam megtartani. A területre érve egy betonburkolatú sétány fogadja az érkezőket. Balra egy zúzottköves sétány vezet a castrum nyugati részére, amin végig haladva a látogató kívülről szemlélheti az erőd falának romjait, és a terület domborzatából adódóan csak később tárul fel a Dunakanyar látványa és a vadvirágos dombtető.

A betonburkolatú sétány az erőd fala és dél-keleti saroktornya mentén a múzeum épülethez vezet. Ahol a sétány eléri az erőd rekonstruált falszakaszát, egy fapallóból

készült rámpa hidalja át a falszakaszt, ezen keresztül lehet bejutni az erőd belső területére.

A fogadótéren információs táblák segítik a tájékozódást. Akik járművel érkeznek a Sibrik-dombra azok a Salamon-toronyhoz kiépített parkolóban tudnak leparkolni, és az akadálymentesen kialakított gyalogos járdán felsétálva érkeznek a domb fogadóterére. A kerékpárosoknak a terület bejáratánál elhelyeztem kerékpártárolókat.

Római út emléke

A római korban épült országút nyomvonalának emlékét Land Arttal jelenítem meg: Az országút eredeti vonalát a római utakra jellemző rakásmintával kirakott andezit terméskövek jelölik. Mintha két kor „egymásra lenne fektetve” A terméskövek a betonburkolattal összefonódva egy darabig együtt haladnak, majd a római út feltételezett nyomvonalát követik az erdőbe vágott nyiladékban. Az terméskő út egy idő után felszakadozik és „elfogy”, inentől már csak a nyiladék vezeti a tekintetet és jelzi a római út néhai vonalát a várkert-dűlő irányában.

Múzeum és kiszolgáló épület

A múzeumépületet az erőd legkeletibb részén helyeztem el, ahol nem zavar látványosságot és a növényzet eltakarja a tömegét. Az épület tervezésénél is fontos szempont volt, hogy a természeti és régészeti értékek védelmét szem előtt tartva legyen kialakítva. Az épület járószintje a tervezett terep síkjában indul, és ahol a terep dél-keleti irányba lejteni kezd, elválnak a terep szintjétől tartóoszlopok támasztják alá, légius hatást keltve. Az épület az erőd falát átlépve a fák lombkoronaszintjébe nyúlik, és oszlopai beleolvadnak a környezetükbe. Letisztult, szögletes formájú külső homlokzatát fa és corten acél burkolat fedi, jobb sarkában a római kori castrum neve olvasható: *Pone Navata*. Az épületbe az erőd belsejéből lehet bejutni a betonburkolatú sétányon és fapallós rámpán keresztül. A rámpa egy beton burkolatú teraszban végződik, ami az épület bejáratához kapcsolódik. Ez a burkolt tér várakozásra és kisebb turistacsoportok gyülekezésére is szolgál. Itt elhelyeztem egy információs táblát a Sibrik-dombi castrum térképével, valamint padot és hulladékgyűjtőt. Az épületben helyet kap mosdó, ami az év minden napján nyitva áll, így a kirándulók és arra járók bármikor használhatják. Emellett egy kisebb kávézót és egy múzeum teret terveztem az épületbe, amelyek csak

ideiglenesen, a turisztikai főszezonban üzemelnek. A múzeumban részletesebb információt kaphatnak az érdeklődők a Sibrik-domb történetéről és a régészeti ásatások leletanyagait is megtekinthetik.

A terasról a kíváncsi látogatók bármerre elindulhatnak, és szabadon felfedezhetik az erőd területét.

5.2.2 Régészeti bemutatótér és időszakos rendezvénytér

A fogadótértől északra, ahol jelenleg római kori és középkori épületek falmaradványainak rekonstrukciója látható egy régészeti bemutatóteret és rendezvényteret terveztem, ahol szabadtéri kiállításokat is lehet tartani. A területet a **K-K-03** tervlap szemlélteti.

Az erőd falának ezt a szakaszát magasabbra emeltem, és a dél-keleti saroktoronytól balra épült U alakú torony romjaira egy fából készült kilátótornyt helyeztem el. Ezen a részen létrejön egy térfal, ami a fogadótérből szemlélve segít a látogatóknak elképzelni az

34.ábra Előkép a kilátótorony szerkezetéről (forrás: pinterest.com)

35.ábra Előkép a kilátótorony formai megjelenéséről (forrás: pinterest.com)

erődöt. A tornyot és a bemutatóteret az erőd belsejéből lehet megközelíteni. A kilátótoronyból kitekintve egy magasabb nézőpontból látható a Sibrik-domb, így egy teljes képet kaphatnak a látogatók arról, hogy az erődítményt valaha mekkora területre építették.

Két anyaghasználatukban is különböző térrészt terveztem, melyek szintben eltérnek egymástól: a római kori épületek szintjeit és a középkori épület szintjét. Az épületek, mint tömegek jelennek meg, nem házakként, eltérő magasságokban sík járható felületeket alakítottam ki. A római kori épület a területen korra jellemző építőanyagából, andezit kőből épül, míg a középkori épület a területen a korra jellemző mészkőből épül magasabbra.

36.ábra Előkép a régészeti bemutatóteréről (forrás: pinterest.com)

Az eltérő magasság és anyaghasználat jelzi, hogy ez az épület a római kori épületekre ráépült, soha nem álltak egy időben egyszerre.

Ahol a középkori épület falai és a római kori épületek falai metszik egy másikat kialakul egy olyan tér, ami korábban egyik korban sem volt látható. A metszések által létrejött területek a középkori épület járószintjével egy síkban vannak, járőrács fedi a területeket. A rácsos burkolat alatt a terület nincs feltöltve, hanem a római kori épület alacsonyabb magasságban rekonstruált falszakaszaira nyújt betekintést. A szintek között lépcsőkkel és híddal lehet közlekedni biztonságosan.

37.ábra Előkép a régészeti bemutatótér anyaghasználatáról (forrás: pinterest.com)

5.2.3 Fal sétány és kilátópontok

A múzeum épülettől az északi-saroktoronyig egy sétányt terveztem kilátópontokkal. Ezt az északi falszakaszt a tervemben nem kívánom rekonstruálni, csak a sétány kialakításával szeretném érzékeltetni a falak helyzetét. A kilátópontokat a **K-K-01** és **K-KP-R-01** tervlap ábrázolja.

A sétány a fák között, az erőd északi falszakasza mentén húzódik, hol az erőd falán belül hol a falakat átlépve az erődön kívül halad, valójában soha nem érinti a falakat. Ahol a sétány az erőd falán belül, a terepszinten van, szórt burkolatot terveztem, ahol a terep lejtésnek indul, ott a terepszinttől emelkedve egy oszlopokon álló fapallóval burkolt szerkezetet terveztem. A sétány korlátja függőlegesen felszerelt natúr színű fa lécekből készül, melyek egyenlő távolságra követik egymást, határozott és letisztult vonalat alkotva. Szerkezetét úgy terveztem meg, hogy légies hatást keltsen, a rögzítések ne legyenek észrevehetőek.

38.ábra Előkép a fapalló sétány formai megjelenéséről (forrás: pinterest.com)

A sétány az erődnek 6 tornyát érinti ezen a szakaszon. 3 toronynál kilátópontokon a torony vonaláig ki lehet sétálni és letekinteni. A rézsűkben a tornyok feltárt majd visszatemetett, egy-egy ásatási szelvényben feltárt falszakaszait gabion falak jelzik. A

másik három toronynál a zúzottköves sétány kiszélesedik és kisebb tereket alkot pihenőkkel. A tornyok mindegyikénél információs táblákat helyeztem el.

A tornyok pontjainál csakúgy, mint a római út vonalán, az erdőbe nyiladékokat vágását terveztem, amiken keresztül kilátás nyílik a várkert-dűlőre és a Kisoroszi szigetcsúcsra. Ezek a nyiladékok az erődtítmény tornyainak lőréssein való kitekintést szimbolizálják.

A sétány teraszai anyaghasználatukban, és szerkezeti megoldásaikban a múzeumépülettel és a fapallós rámpákkal egységes képet alkotnak.

5.2.4 A castrum nyugati tornya és naplemente néző részsű

A domb nyugati és dél-nyugati részét szerettem volna minél érintetlenebb állapotában megtartani, hogy a hangsúly a panorámán, a természetben gyönyörködésen és a nyugodt rekreáción legyen. Ezért ezen a területrészen csak azokat a falrészeket építettem bele a koncepciómba, amelyeket már rekonstruáltak korábban és jelenleg is láthatóak.

Kiépített sétányt csak az erőd déli, római kori kapujának beazonosított helyéig terveztem, ahol egy fapalló rámpán lehet „belépni” az erődbe. Innentől a gyepes területen szabadon lehet járkálni és felfedezni a dombtetőt. A területet a **K-K-01** tervlap ábrázolja.

A négyzetes alaprajzú nyugati torony belső tere zúzottkővel burkolt, ezzel hierarchiájában kiemelkedik a környező gyepes térből. A torony belsejében ülőbútorokat helyeztem el azok számára, akik innen néznék a szemközti hegyeket és a Dunát.

Az erőd dél-nyugati saroktornya és a nyugati torony közötti részsűs domboldalba egyedileg tervezett fából készült bútorokat helyeztem el, melyek a zavartalan pihenést, a tájban elmélyülést szolgálják.

39.ábra Előkép fából készült fabútorokról
(forrás: pinterest.com)

40.ábra Előkép fából készült fabútorokról
(forrás: pinterest.com)

5.2.5 Dél-nyugati saroktorony

A dél-nyugati saroktorony helyén a dél-keleti kilátótoronnyal formailag és szerkezetileg megegyező, de a meglévő terepszint síkjában elhelyezkedő teret alakítottam ki, aminek célja a saroktorony eredeti helyének jelzése. Az itt található fás területbe szintén nyiladék vágását terveztem, hogy jobb kilátást biztosítsak a saroktoronyból.

5.2.6 Templomrom

A templomrom terveit a **K-TR-*** tervlapok szemléltetik. A templomrom burkolatának mészkövet választottam, mely magas minőségű és letisztult, valamint méltó módon adja vissza a szakrális hely jelentőségét és hűen jeleníti meg építésének korát.

A templom romot a meglévő terephez képest süllyesztve, közel eredeti terepszintjén alakítottam ki. Falait azon a szakaszokon tervezem megjeleníteni, ahol a régészek ásatási szelvényt nyitottak, majd a feltárás végén visszatemettek. Így egy támfalat terveztem a nyugati falának vonalán, valamint a keleti oldalon feltárt apszisát is egy támfalal jelenítem meg. A támfalak külső falaihoz csatlakozik az eredeti terepszint, míg a templom belső tere süllyesztett, így a templom terepbe bevágott, félig feltárt hatást kelt. A templomba délről lehet besétálni a támfalak mellett lefolyó rézsűn.

Az apszis szentély mészkővel van burkolva, mely oldal irányokba felszakadozik, egyre ritkásabban szabálytalanul van rakva. A templom közepén feltárt sírról, mely nagy valószínűséggel az ispáni vár egykori uráé lehetett, eredeti helyén egy egyedi formára vágott terméskő sírkőlappal emlékezek meg. A sírkövön a sír története áll feliratozva. A sírkő körül, az apszissal megegyezően mészkő burkolat van, mely a sírtól távolodva felszakadozik és a gyeppen elszórtan jelenik meg.

A templomot magas lengedező fűek és vadvirágokkal tarkított gyeper keretezi, a templom belső terében a tipegők közül kibújik az illatos kakukkfű, a párnát képző fűek és a lágyszárú vadnövények.

41. Előkép a templomromról
(forrás: pinterest.com)

42. Előkép a templomrom mészkő burkolatáról
(forrás: pinterest.com)

5.2.7 Vadvirágos rét és pihenőterek

Ahogy korábban is említettem, azokra a területrészekre, amelyekről még kevés információja van a régészetnek olyan javaslatot szeretnék tenni, amely lehetőséget biztosít a további ásatások és archeológiai kutatások zavartalan elvégzésére, és bármikor könnyen alakíthatóak. Az egyik ilyen hatalmas terület az erőd középső része, ahol jelenleg a méhészethez tartozó méhlegelő található és egy szoliter kései meggyfa. A dombtető ezen részén minimális beavatkozással egy nagy vadvirágos rétet terveztem, mely az erdős terület szegélyéig és a régészeti bemutatótérig tart, valamint körbe öleli a templomromjait. Tervemet a **K-K-01** tervlap szemlélteti. A virágos rétben tartózkodásra alkalmas tereket alakítottam ki, ahol fából készült ülőbútorokat helyeztem el. A teresedések szabálytalan kör és ovális formákat képeznek, a virágos gyepek lekasztásával alakulnak ki. A pihenőknek a magas fűek képeznek természetes térfalat.

43. Előkép a gyepes pihenőterekről
(forrás: pinterest.com)

A terek között át lehet járni, valamint a dombtető különböző pontjairól lehet elérni őket a rétbe vágott íves vonalvezetésű gyepes ösvényeken keresztül. A teresedések és ösvények hálózata a gyermekek számára egy játékos „bújócskázós” helyet hoz létre, ugyanakkor megteremti a csendes elvonulás lehetőségét is.

44. Előkép a rétbe vágott ösvényekről
(forrás: pinterest.com)

6. Kiviteli munkarészek részletes leírása

Természetvédelmi terület, illetve nyilvántartott régészeti lelőhely lévén a projektterületen mindennemű bontási és építési munkát a természetvédelméről szóló 1996. évi LIII. törvény, és a 2001. évi LXIV. a kulturális örökség védelméről szóló törvényben, valamint a 68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelet a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról szóló dokumentumban megfogalmazott előírásokkal összhangban kell elvégezni, azoktól eltérni nem lehet.

A területen történő bontási és építési munkák idejére régészeti és természetvédelmi szakfelügyeletet kell biztosítani.

A meglévő fák statikai zónájában gépi munkavégzés tilos. A fák törzsét a favédelmi területen belül is védeni kell.

6.1. Előkészítő és bontási munkák

6.1.1 Fakivágás és -favédelem

A tervezési terület fakivágási és favédelmi előírásait a **K-F-01** tervlap szemlélteti. A terület növényállományának helyszíni szemrevételezése után elkülönítettem erdős területeket, melyeket állomány szinten vizsgáltam, illetve jelöltem azon taxonokat, melyek felmérésére egyed szinten lehetőségem volt. (2.Melléklet)

Az erdős területeken természetvédelmi kezelést javaslok. A piros színnel jelölt területeken a fásszárú növényállomány ritkítása, az alászorult egyedek kivágása, sarjak eltávolítása, továbbá a fásszárúakra csavarodott liánnövények eltávolítása szükséges, tekintettel az értékes fásszárú taxonok megtartására. A jelenlévő inváziós fajokat el kell távolítani, és gondoskodni kell jövőbeni elterjedésük megakadályozásáról is.

A terület északi oldalán tervezett fapallós sétány és a múzeum épület építési terület belül az építmények kitűzése után kell a kivágandó fákat kijelölni, és védelmüket biztosítani. Megfelelő számú fát meg kell tartani annak érdekében, hogy a sétány környezete természetes hatást keltsen és a növényzet zárt lombkoronát alkosson. A tervezett koncepció kialakítása csak a tájépítész tervező és a természetvédelmi szakember szoros együttműködése mellett valósulhat meg.

A tervlapon piros szaggatott vonallal jelölt területeken kell a **K-K-01** tervlapon ábrázolt nyiladékokat kialakítani. Koncepcionális okokból a teljes növényállomány kivágása szükséges.

Az egyed szinten vizsgált fák közül egészségügyi és koncepcionális okokból 11 darabot kivágásra ítélttem.

A fák pótlásáról a Helyi Építési Szabályzatban előírtak szerint kell gondoskodni. A pótlandó darabszám részben helyben lesz telepítve, illetve a település egy máshol kijelölt területén kell pótolni.

A fakivágási és favédelmi tervlapon jelölt meglévő, megmaradó fák, a múzeum épület és a fapalló sétány építési területén belül megmaradó faállomány szakszerű kalodázását követően kezdődhetnek meg.

A megmaradó fák védelmének kialakítási követelményeinek az MSZ-12042-2019 számú fák védelme építési területen c. Magyar szabványnak meg kell felelnie.

6.1.2 Épített elemek

A tervezési terület bontási munkáit a **K-B-01** tervlap ábrázolja. A projektterületen bontásra kerül az alépitménnyel együtt a fogadótérről induló zúzottköves út, és a turistaút elemes és aszfalt burkolata is.

A terület északi sarkában lévő romos állapotú ház egésze, és kertjében lévő beton burkolat alépitménnyel együtt elbontandó. Szintén elbontandó a ház egykori telkét határoló drótkerítés alépitménnyel együtt.

Az elbontott burkolatok és alépitményeik megőrzése szükséges a későbbi építési munkálatok során történő újra felhasználás érdekében.

6.1.3 Berendezési tárgyak

A terület és a méhészet bejáratánál elhelyezett fa sorompó, információs táblák és fa pollerek mindegyikét alapozással együtt kell elbontani.

A tervezési terület dél-nyugati részén elhelyezett Szent István Kardját ábrázoló emlékmű felújítás után a tervezési terület egy másik pontján kerül elhelyezésre.

A területen időszakosan működő méhészetet a korábban említett okokból megszüntetésre javaslom.

6.1.4 Zöldfelületek

A megszüntetendő zöldfelületek területén, amennyiben a meglévő zöldfelület helyén tervezett burkolat vagy építmény létesül, a tervezett épített elem tükörszintjéig kell a termőföldet lehordani a bontási tervlapon ábrázoltak szerint. (K-B-01).

6.2. Tereprendezési munkák

A régészek a jelenlegi terepszinthez közel azonosítottak romokat a talajban, melyekben kárt okozhat kisebb talaj bolygatás is. Emellett fontos, hogy természetvédelmi területen tereprendezéssel járó építési munkát úgy kell elvégezni, hogy a talaj összetételét és a természeti értékeket ne veszélyeztesse. További tervezési elv volt a minél természetsszerűbb kialakítás is, ezért mindezeket figyelembe véve igyekeztem a funkciókat úgy elhelyezni, hogy azok minél kevesebb terep alakítással járjanak, valamint a magasságkülönbségeket támfalak helyett rézsűkkel igyekeztem megoldani.

A területen a megfelelő csapadékvíz elvezetés érdekében a tervezett burkolt felületek mindegyike 2 % -os oldalirányú lejtéssel készül. A csapadékvíz a zöldfelületeken szikkad el.

A fogadótértől balra, az erőd déli oldalán lévő egykori római kapuhoz vezető sétány az eredeti terephez alkalmazkodik, hosszanti oldala a terep lejtésével párhuzamosan halad, hogy csak minimális tereprendeризést kelljen végezni. A terepviszonyok és műemléki környezet miatt a sétány tervezésekor eltekintettem a szabvány szerinti akadálymentes kialakítástól, de arra törekedtem, hogy lépcsők építése nélkül is elérhető lehessen a Sibrik-domb nyugati területe.

Az erőd északi falának nyomvonalán haladó sétány a meglévő terepszinthez alkalmazkodik, és ahol a terep nagyobb mértékben lejt (ezek első sorban föld alatti falszakaszok romjainál és tornyok maradványai körül jellemzőek) ott elválí a terep szintjétől és egy oszlopokon álló szerkezet tartja. Ezzel a megoldással elkerülhető a nagy mértékű földmunka a földfelszín alatt lévő romok közelében és a talaj bolygatása is minimálisra csökken a sűrűn növényzettel benőtt területeken. A terepviszonyok, a

műemléki környezet, és a még fel nem tárt romok elhelyezkedése miatt a sétány tervezésekor eltekintettem a szabvány szerinti akadálymentes kialakítástól, de arra törekedtem, hogy lépcsők építése nélkül is végig járható lehessen az erőd falának nyomvonala.

Két olyan területen kell nagyobb mértékű tereprendezési munkát végezni, ahol már feltárták korábban a területet és azonosították a romokat.

A templomrom a meglévő terephez képest süllyesztve lesz kialakítva, a tervezett terepszint termőföld kitermeléssel átlagosan 50 cm-el az eredeti terepszint alá kerül. A terep támfalakkal lesz megtartva, illetve rézsúk segítségével csatlakozik a templom területén kívül a meglévő terepszinthez. A terep lejtése a templom belső területén északnyugati irányba lejt annak érdekében, hogy biztosítsa az esővíz egyenletes elszikkadását a gyepfelületen. Tervezett terep kialakítását a **K-TR-T-01** tervlap és a **K-TR-M-01** részletrajz ábrázolja.

A rámpák és a múzeum épülethez csatlakozó terasz akadálymentes kialakításához tereprendezési munka szükséges. A terep kialakítását a **K-K-03** tervlap szemlélteti. A fogadótértől a múzeum épületig felvezető szilárd burkolatú gyalogos út az akadálymentesítés szabályait figyelembe véve maximum 5%-os hosszirányú lejtésű rámpák építésével történik, melyeket 9 méterenként egy átlagosan 1,5 méter széles sík burkolt felület szakít meg. A múzeum épülethez tervezett szilárd burkolatú terasz az épület tervezett küszöbmagasságával egy szintben csatlakozik. A terasz burkolatát az épülettől ellenkező irányba, 2%-os lejtéssel kell kialakítani úgy, hogy az esővizet a zöldfelületekre vezesse.

A domb nyugati részén és az erőd belső, extenzív vadvirágos területein nem történik terepalakítás, hanem a domborzat adottságait kihasználva kerülnek elhelyezésre a funkciók.

6.3. Építési munkák

6.3.1 Burkolatépítés

Gyalogos forgalmú seprűzött beton burkolat

A burkolatot a **K-K-03** tervlap ábrázolja. A fogadóteret a múzeum épületével összekötő sétány változó szélességű (2,50 m és 2,8 m között változik), területe 129,8 m². A burkolata helyszínen öntött seprűzött betonból készül, melyet az út szélességétől függően 5 méterenként 4 cm mélységig dilatációs hézagok kialakításával kell építeni. A beton burkolat egy egységes, homogén felületet alkot, mely akadálymentesen használható és kiemelkedik a hozzá csatlakozó szórt burkolatok hierarchiájából. A beton burkolathoz nem épül szegély.

Helyszínen öntött, 4 cm mélységben dilatált seprűzött beton rétegrendje:

- 16 cm C x seprűzött beton 4 cm mélységben dilatálva
- 20 cm CKT teherhordó betonalap
- 14 cm 4/11 szemcsenagyságú fagyálló zúzottkő
- tömörített teherbíró altalaj Try=90%

Az épülethez csatlakozó terasz 54 m² területű, szintén seprűzött beton burkolattal épül dilatációs hézagok kialakításával, a sétánnyal megegyező alépítménnyel.

Római kori kapuhoz vezető gyalogos forgalmú szórt burkolat

A burkolatot a **K-K-01** és **K-K-03** tervlap ábrázolja. A római kori kapuhoz vezető sétány 180 m², alapszerkezete helyben hegesztett corten acél váz. A sétány szélessége 1,5 m és 2,8 m között változik. A burkolat szegélye 4 mm vastag corten acélból készül, melyhez a hosszanti oldalára merőlegesen egymást keresztező corten acéllemezek vannak hegesztve, így képezve mintázatot a burkolatban. A vázat alapozás után Mixton Stabilizer világos színű burkolattal kell feltölteni. A burkolat teljes mértékben vízáteresztő, és természetes növényi kötőanyaggal készül. A sétány nincs a terepszintbe süllyesztve, hanem az oldalaihoz csatlakozó terepszinthez képest minimum 4 -maximum 12 cm-rel kiemelkedik. A római kori kapunál a sétány egy fapalló rámpához csatlakozik, amely szerkezete és anyaga megegyezik a múzeum épület környezetébe tervezett rámpa kialakításával. A fapalló burkolat csatlakozásánál corten acél szegély zárja le a stabilizer

burkolat végét, ahol a seprűzött beton burkolattal találkozik, ott a beton burkolat szolgál szegélyként.

Mixton Stabilizer burkolat rétegendje:

- 5 cm Stabilizer® burkolat tömörítve
- 15 cm 0/22 ZK fagyálló alépitmény tömörítve
- tömörített teherbíró altalaj Try=90%

Fal sétány gyalogos forgalmú szórt burkolata

A fal sétányt a **K-K-01** tervlap ábrázolja. Ahol a terepen halad, világos színű Mixton Stabilizer burkolatból készül vízáteresztő alépitménnyel. A Stabilizer burkolatú szakaszok szélessége 1,5m és 3,5 m között változik, területük összesen 133,4 m². A burkolat szegélye 4mm vastag corten acéllemezből készül. A burkolat kialakításánál ugyanazt az a megoldást kell alkalmazni, mint a római kapuhoz vezető sétánynál: A sétány nincs a terepszintbe süllyesztve, hanem az oldalaihoz csatlakozó terepszinthez képest minimum 4 -maximum 12 cm-rel kiemelkedik. A fapalló burkolat csatlakozásánál corten acél szegély zárja le a szórt burkolat végét, ahol a seprűzött beton teraszhoz csatlakozik, ott a beton burkolat szolgál szegélyként.

Mixton Stabilizer burkolat rétegendje:

- 5 cm Stabilizer® burkolat tömörítve
- 15 cm 0/22 ZK fagyálló alépitmény tömörítve
- tömörített teherbíró altalaj Try=90%

Római kori út

A római kori utat a **K-K-01** és a **K-K-03** tervlap ábrázolja. Az úthoz nem készül pontos rakásminta és burkolatfektetési terv.

Az út nyomvonala 10-és 40 cm közötti szabálytalan formájú andezit kövekből készül, a jelenlegi római kori rekonstruált falszakaszokkal megegyezően. Az út szélessége átlagosan 5,5 méter. Az út célja nem az állandó gyalogosforgalom kiszolgálása, ezért az út nem a szabvány szerint előírt gyalogos forgalmú burkolatok alépitményével készül. Kialakításához először a talaj felső humuszrétegét le kell termelni, majd a helyszínen

tervezői művezetés biztosításával kell a változatos méretű és formájú kövekből megépíteni. Ez után a kitermelt talajjal a kövek közti hézagokat ki kell tölteni, és a területen gyűjtött kaszálékból a virágmagokat el kell szórni.

Turista út gyalogos forgalmú szórt burkolata

A turistaút a sétányoknál alacsonyabb hierarchiájú szegély nélkül épülő burkolat, 1 méter széles, vízáteresztő világos színű zúzottkő burkolattal készül. A seprűzött beton burkolathoz szegély nélkül csatlakozik.

Zúzottkő burkolat rétegtrendje:

- 4 cm 2/5 ZK mészkő réteg
- 10 cm 5/12 ZK réteg
- 10 cm ZK 12/25 fagyvédő réteg
- tömörített teherbíró altalaj Try=90%

Templomrom mészkő burkolata

A templom burkolatát a **K-TR-K-01** és a **K-TR-M-01** tervlap ábrázolja. A templom apszisának burkolata és a középben található sírkő körül a tipegők hasított süttői mészkőből készülnek. A burkolathoz nem készül pontos rakásminta sem burkolatfektetési terv, hanem a helyszínen tervezői művezetés biztosításával kell az átlagosan 30-50 cm nagyságú mészköveket lerakni. A templom apszisában és a sírkő körül a szorosan rakott mészkövek között kétszer mosott 2/4 folyami homok seprű fugát kell használni. A homokot hézagmentesen kell a terméskövek közé besöpörni.

Mészkő tipegő kő rétegtrendje:

- 16x20x36 cm süttői mészkő tipegő kő
- 4 cm 2/4 ZK fektető ágyazat
- 8 cm 4/16 ZK ágyazati réteg
- tömörített teherbíró altalaj Try=90%

Panoráma néző nyugati torony szórt burkolata

Az erőd nyugati, négyzetes alakú tornya a sétányokkal megegyező, világos színű Mixton Stabilizer burkolattal lesz burkolva, vízáteresztő alépitménnyel készül, területe 108 m².

6.3.2 Épített elemek

Templomrom támfalai

A templom részletterveit a **K-TR-M*** tevlapok ábrázolják. templomrom támfalai a templom eredeti falazatára épülnek. Először egy 5-15 cm vastag mészhabarcs kiegyenlítő réteget kell kialakítani a romok kőfalain, amelyre a támfal köveit kell ragasztani.

A támfal magfala mészhabarccsal falazott tört kövekből épül fel, köpenye 15x25x40 cm 15x25x60 cm és 15x20x60 cm-es fózolt süttöi mészkő lapokból készül. A mészkő lapokat 3mm-es mészhabarcs vékonyfugaréteggel kell felhelyezni. A támfal fedlapjai egyedi méretre vágott, fózolt 20 cm vastag süttöi mészkő fedlapokból készülnek. A fedlapokat úgy kell a támfalra helyezni, hogy 2%-ot lejtessenek a templom belső terének irányába.

Sírkő

A templom közepén elhelyezett sírkő a támfalak anyagával megegyező, fagyálló süttöi mészkőből készül. A követ egy 20x100x240 cm-es mészkőtábla megmunkálásával kell kialakítani kőfaragó mester által. A kövön szereplő feliratot vésővel kell kifaragni a kor írástípusának megfelelő karoling minuszkula stílusában. A sírkő sima és matt felületű.

6.3.3 Építmények

Régészeti bemutatótér és szabadtéri kiállítóter

A régészeti bemutatótér részletes szabadtérépítészeti tervét a **K-K-03** terlvap szemlélteti. A jelenleg is andezitkövekből rekonstruált 110 cm széles falak a terlvapon jelölt magasságig szabálytalan formájú kövekből épülnek magasabbra. A falszakaszok végpontjainak magassága között szabálytalan vonalban és eltérő magasságokban kell a falakat megépíteni tervezői művezetés mellett.

Az épületek különböző szintjei között lépcsőkön lehet biztonságosan közlekedni. A lépcsők egyedileg kialakított „doboz szerű” corten acélból készült lépcsők, amelyeket az

romvédő falazat elbontott részeire kell rögzíteni. A lépcsők a falazat kőanyagába fúrt acéltávtartókkal pont szerűen vannak rögzítve. Mindegyik lépcső egységesen 90 cm széles, egy lépcsőfok magassága 15 cm a belépő mélysége 30 cm.

Az építmény falainak tervezéséhez és kivitelezéséhez statikus és építész szakember bevonása szükséges.

Római kori épületek maradványai

A római kori épületek tervezett magasságai a meglévő terep szintjéhez igazodnak, átlagosan 50 cm-el vannak magasabbra emelve. Az épületek belső terei 0-52 frakciójú világos színű mészkő zúzottkővel vannak feltöltve, az erre épülő sík járófelületet 6 cm vastagságban 0-12 frakciójú zúzottkőből kell kialakítani. A tereket úgy kell a zúzottkővel feltölteni, hogy a falak peremei mindenhol legalább 5 cm-el a járószint felett legyenek.

Középkori épületmaradványok

Az épület tervezett kőfalai, meglévő állapotukkal megegyezően, egy magasságban épülnek a római kori épületek csatlakozó kőfalaival, azonos anyaghasználat és műszaki megoldások mentén. Az épület két belső tere egy corten acél köpennyel burkolt támfalas építményből készül és a kőfalaknál magasabbra emelkedik átlagosan 70 cm-el. Az épület belső terei 0-52 frakciójú világos színű mészkő zúzottkővel vannak feltöltve, az erre épülő sík járófelületet 6 cm vastagságban 0-12 frakciójú zúzottkőből kell kialakítani. A tereket úgy kell a zúzottkővel feltölteni, hogy a falak peremei mindenhol legalább 5cm-el a járószint felett legyenek. A két területet egy egyedi tervek szerint előre gyártott corten acélból készült járórács híd köti össze.

Az OTÉK 68. § (1) előírásait betartva a tervezett középkori épület szintjét korláttal kell ellátni. A korlát 90 cm magas, váza áttört, vékony corten acél panelekből épül. A korlátmezőkön acélsodronyok húzódnak keresztül egymástól 15 cm távolságban, melyek a korlát oszlopaihoz vannak rögzítve.

Kilátótorony

A kilátótornyot a **K-K-03** tervlap ábrázolja. Az erőd tornyainak szabálytalan, U alakú formája miatt egy olyan szerkezetet kellett kitalálni, ami lehetővé teszi a letisztult, szögletes formai megjelenést. A torony 5 méter magas, két szerkezetből álló építmény. A

szerkezetek váza tölgyfa gerendából készül, kívülről függőlegesen felszerelt natúr színű tölgyfa lécek borítják. A tornyot két rétegben szintelen vékonylazúrral kell kezelni.

A torony belső szerkezete az őrtorony területén belül, a terepszinten áll, 2,7 x 2,7 méter széles. A torony külső szerkezete 4,4 x 4,4 méter széles, az őrtorony falára van rögzítve, a terepszinttől 50 cm magasságban. A torony tetejére egy fából épült létrán keresztül lehet felmenni.

Az kilátótorony tervezéséhez és kivitelezéséhez statikus és építész szakember bevonása szükséges.

Dél-nyugati saroktorony

A dél-nyugati saroktorony formai megjelenésében és szerkezeti kialakításában megegyezik a régészeti romterületen tervezett toronnyal, csak magasságában tér el.

Fal sétány és kilátópontok

A Sétány részletterveit a **K-KP-R-01** tervlap szemlélteti.

A fapalló sétány és kilátópontok járófelületének váza 12 cm szélességű rozsdamentes acél tartógerendákból készül, fekete színű matt felületi festéssel ellátva. A tartógerendákhoz keresztartók vannak hegesztve, amelyek a szerkezet stabilitását biztosítják. A keresztartókon merőlegesen két oldalt 10x10 cm-es tölgyfa gerendák, középen 7,5 x 10 cm-es tölgyfa gerendák fekszenek, melyeket süllyesztett fejű csavarral és 5x5 cm-es sarokvassal kell rögzíteni az acél vázhoz. A járófelületek 5x15 cm-es tölgyfa pallókból épülnek, melyeket a 10x10 cm-es és 7,5 x 10 cm-es tölgyfa gerendákhoz 3 ponton kell rögzíteni süllyesztett fejű facsavarral.

A sétány és kilátópontok korlátja 90 cm magas. 137 cm hosszú, 5x10 cm fózolt tölgyfa lécekből készül. A tölgyfa lécek 5 cm-es oldalukkal vannak alul rögzítve a 10x10 cm-es tölgyfa gerendákhoz, melyek az acél tartógerendát fogják közre alulról és felülről. A tölgyfa léceket süllyesztett fejű facsavarral kell a tölgyfa gerendákhoz rögzíteni 10 cm-es hézagokat hagyva közöttük.

A lécek egy 10 mm átmérőjű acélsodronyra vannak felfűzve, a lécek között 11 mm átmérőjű rozsdamentes acélrúd biztosítja a korlát merevségét, és tartja határozott

egyenes vonalát. A merevítő rúd fekete színű matt felületi festéssel készül. A fal sétány tölgyfából készült elemeit szintelen vékonylazúrral két rétegben kell kezelni.

A sétány és kilátópontok vázát előre gyártott, helyszínen összeszerelt corten acél oszlopok tartják. A tartóoszlopok rögzítővasait a rozsdamentes acél tartógerendához kell hegeszteni a megadott pontokon. A tartóoszlopokat teherhordó talajig mélyítve 30 cm-es beton pontalappal kell a rézsű talajában rögzíteni.

Az építmény tervezéséhez és kivitelezéséhez statikus és építész szakember bevonása szükséges.

Fapalló burkolatú rámpa

Az tervezési területen tervezett két fapalló burkolatú rámpa a fal sétány fapalló burkolatú építményeivel megegyező anyagokból és szerkezettel épül.

Múzeum és kiszolgáló épület

Az épületet a **K-K-03** és a **K-M-01** tervlapok szemléltetik. Az épület homlokzata natúr színű tölgyfaléc és corten acél. A tartó oszlopok corten acélból készülnek, melyek szerkezetileg a fal sétány kilátópontjainak oszlopaival megegyeznek. Ezzel a megoldással elkerülhető a nagy mértékű földmunka a földfelszín alatt lévő romok közelében és a talaj bolygatása is csökkenthető. Az épület magassága 3,5 méter, járószintjének a tereptől számított legmagasabb pontja körülbelül 2 méter.

Az épület tervezéséhez és kivitelezéséhez statikus és építész szakember bevonása szükséges.

6.4. Berendezési elemek

A területen elhelyeztem információs táblát a fogadótérnél, a múzeum épületénél, a régészeti bemutatótérnél, valamint a domb minden olyan pontján, ami történelmi szempontból kiemelkedő és szükséges bemutatni. Az információs táblák a szegélyekhez, lépcsőkhöz és a régészeti bemutatótér megjelenéséhez illeszkedve corten acélból és terméskőből készülnek. Kerékpártárolókat a fogadótéren az autótól közelében helyeztem el, hogy a kerékpárosok az útról letérve könnyen elérhessék. Egyszerű, szögletes formájú corten acél kerékpártárolót választottam.

Hulladékgyűjtőket a forgalmasabb terek és sétányok közelében helyeztem el, anyaguk corten acél, formájuk egyszerű és letisztult, amellyel illeszkednek a burkolatokhoz, szegélyekhez, és az információs táblákhoz.

A területre tervezett ülőbútorok natúr színű tölgyfából készülnek, szögletes formákat alkotnak. A bútorokat a legtermészetesebb állapotában megtartott területrészekre helyeztem el, mint a vadvirágos rét gyepes pihenő terei, vagy a castrum nyugati tornya és panoráma néző rézsú. Anyagukkal, és formájukkal is a természetes hatást szerettem volna hangsúlyozni, ezért választottam natúr színű fát. Anyagukkal kialakításukkal illeszkednek a rámpákhoz, kilátótoronyhoz, és kilátópontok korlátjainak megjelenéséhez. Fontos szempont volt az egyszerű, kényelmes kialakítás, és a többféle használat lehetőségének biztosítása, hiszen ezek a bútorok elsődleges funkciója a pihenés és panoráma nézés.

45. ábra Előkép információs tábláról
(forrás: pinterest.com)

50. ábra Előkép kerékpártárolóról
(forrás: pinterest.com)

46. ábra Előkép hulladékgyűjtőről
(forrás: pinterest.com)

47. ábra Előkép információs tábláról
(forrás: pinterest.com)

48. ábra Előkép fa pihenőbútorokról
(forrás: pinterest.com)

49. ábra Előkép fa pihenőbútorokról
(forrás: pinterest.com)

6.5. Növényültetési terv

A templomrom környezetében és a dombtetőre egy extenzív, vadvirágos rét kialakítását terveztem. Mivel természetvédelmi területen történik a tervezés, fontos szempont volt a fenntartható, természetkímélő módszerek alkalmazása, őshonos fajok használata. Emellett figyelembe vettem azt is, hogy a terület erősen bolygatott, a talaj sovány és törmelékes, melyek kialakulásának oka a folyamatos régészeti ásatás és a több százéves mezőgazdasági művelés. Ebből kifolyólag a területen azok a növényfajok fogják jól érezni magukat, amelyek stressztűrőek és alacsony tápanyagtartalmú talajokban is megélnek szélsőséges körülmények között. (3. melléklet a területre jellemző növénytársulások fajairól)

Vadvirágos rét kialakítása

A vadvirágos rétet a talaj megfelelő előkészítése után a területről származó kaszálékból gyűjtött virágmagok egyenletes elszórásával kell kialakítani. Ezzel a módszerrel biztosítható a biológiai sokféleség, és hogy a területre jellemző növénytársulások fajai kerülnek elvetésre. Egy m² felületre ~3 dkg/m² magot kell szórni. A területet az elkövetkezendő 3 évben monitorozni szükséges. Azokat a fajokat, amelyek túlságosan teret nyertek vissza kell szorítani. Ha nem jelent meg elegendő számú növényfaj, iniciálásra lehet szükség, a területre jellemző növények telepítésével. A területet évente egyszer kell kaszálni, majd a kaszálék egy részét helyben elszórni, ezzel biztosítva az élőhely természetes megújulását.

A templomrom környezetének növényalkalmazási tervét a **K-TR-N-01** tervlap szemlélteti.

A templom belső terét további évelők beszúrásával szeretném érdekesebbé tenni, melyeket hagyok, hogy szabadon nőjenek a területen. A tipegő kövek közé a területre jellemző őshonos évelőket terveztem. Ezek között szerepelnek alacsony párnát képző évelők, és gyeppótlók is, amelyek a kövek közötti melegebb szűk helyeken is jól érzik magukat.

A templom belső terét évente többször kell kaszálni, de a tipegőkövek közé telepített díszítő évelőket meg kell tartani. A tipegő kövek közötti területeket kézi gyomlással kell fenntartani.

7. Összefoglalás

Kutatómunkám során összegyűjtöttem a Sibrik-domb régészeti feltárásainak tudományos dokumentációit, és volt szerencsém részt venni a Magyar Nemzeti Múzeum Mátyás Király Múzeumának szervezésében megrendezésre kerülő Sibrik X konferencián, melynek köszönhetően jobban beleláthattam a régészet munkájába. Korábban keveset tudtam erről a szakterületről, aminek köszönhetően egy új nézőpontot ismerhettem meg, melyek mind segítségül szolgáltak a szabadterépítészeti tervem megalkotásához. A terület településben elfoglalt szerepe és környezetével való kapcsolatának elemzése, majd állapotfelmérése megalapozták a tájépítészeti koncepciómat, és segítettek megfogalmazni célkitűzéseimet.

Tervemet a természeti és régészeti értékek megóvását szem előtt tartva alakítottam ki. A Hely szellemének, jelenlegi értékeinek erősítése mellett, a hely identitásának megteremtésére helyeztem a hangsúlyt. Letisztult formákkal és magasminőségű anyagok használatával szerettem volna a Sibrik-dombi erődtámasz történelmét jelentőségéhez illően bemutatni és a mindennapi rekreációs igényeket kielégítő tereket létrehozni.

Úgy gondolom, hogy egy olyan tájépítészeti tervet sikerült kialakítanom, mely a diplomadolgozat eredeti célkitűzéseit megvalósította. Bízom abban, hogy a tervem egy új szemszögből mutatja be a szemlélőnek a Sibrik-dombot, ami ezáltal lehetőséget kap arra, hogy többen megismerhessék gazdag történelmét és élvezhessék a helyszín egyedülálló értékeit.

8. Köszönetnyilvánítás

Köszönöm konzulensemnek, Gergely Antalnak, hogy ennyi időt áldozott rám a délutánjaiból, és töretlen lelkesedésével, szakmai tudásával támogatott engem a diplomatervem elkészítésében.

Szeretném megköszönni a családtagjaimnak a biztatásukat, és megértésüket, hogy az elmúlt egy év nagy részét a diplomámra fókuszálva tölthettem.

Végezetül köszönettel tartozom páromnak, Nagy Dávidnak, aki szakmai tapasztalatával, türelmével támogatott engem, és elvégezte helyettem a házimunka rám eső részét is.

9. Forrásjegyzék

Interneten fellelhető kiadványok

- Dócsné B. Zs., Gyetvai G., Thuránszky M., 2020* Dócsné Balogh Zsuzsanna, Gyetvai Gabriella, Thuránszky Miklós: VISEGRÁD települési klímastratégiája, 2020 november
<https://www.visegrad.hu/sites/default/files/2021-06/visegrad-klimastrategia-2020-november-uj-logos.pdf>
- Dénes E., Kedves Zs. 2018* DNS-Építészműterem és a DZone Studio Kft. konzorciuma, Dénes Eszter, Kedves Zsófia: Pilis építészeti tájegységi arculati kézikönyv, 2018.
https://www.visegrad.hu/sites/default/files/2023-02/pilis_etak.pdf
- Buzás G., Boruzs K., Merva Sz. Tolnai K. – 2017* Buzás Gergely, Boruzs Katalin, Merva Szabina, Tolnai Katalin: Régészeti kutatások a visegrádi Sibrik-dombon
Communicationes Archaeologicae Hungariae – a Magyar Nemzeti Múzeum tudományos folyóirata 2017 193-237. o.

Internetes források

- INT1 a Magyar Limes szövetség honlapja.
<https://www.ripapannonica.hu/magyar/kulturalis.php?id=21>
- INT2 Országos Környezetvédelmi Információs Rendszer honlapja.
Természetvédelemi Információs Rendszer térképei
<https://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu>
- INT3 Boruzs Katalin: Késő római erőd a visegrádi Sibrik-dombon
https://www.academia.edu/14205804/K%C3%A9s%C5%91_r%C3%B3mai_er%C5%91d_a_visegr%C3%A1di_Sibrik-dombon
- INT4 A földügyi szakigazgatás hivatalos honlapja
<https://www.foldhivatal.hu/content/view/172/163/>

Online Magazinok

- Tolnai, 2013* Tolnai Katalin: A Visegrád-Sibrik dombon feltárt maradványok története
Archaeologia - Altum Castrum Online
A Magyar Nemzeti Múzeum visegrádi Mátyás Király Múzeumának középkori régészeti online magazinja, 2013
<https://archeologia.hu/content/archeologia/179/sibrik-tolnai.pdf>
- Boruzs K., 2022* Boruzs Katalin: Sibrik-domb: előkerült az erőd római kori kapuja.
Archaeologia - Altum Castrum Online
A Magyar Nemzeti Múzeum visegrádi Mátyás Király Múzeumának régészeti online magazinja, 2022
<https://archeologia.hu/sibrik-domb-elokerult-az-erod-romai-kori-kapuja>
- Buzás G., Boruzs K., Merva Sz. Tolnai K., 2014* Buzás Gergely, Boruzs Katalin, Merva, Szabina, Tolnai Katalin: A kora középkori kontinuitás kérdése a visegrádi későcsászárkori erődben a legújabb régészeti kutatások tükrében.
Magyar Régészet Online, 2014 tavasz
<http://real.mtak.hu/21041/>

- Boruzs K., Merva Sz., Szabó B.S., 2018* Boruzs Katalin – Merva Szabina – Szabó Balázs Sándor: Előzetes jelentés a Visegrád, Sibrikdombon 2017-ben végzett tervásatásról
Archaeologia - Altum Castrum Online
A Magyar Nemzeti Múzeum visegrádi Mátyás Király Múzeumának középkori régészeti online magazinja, 2018
- Altum Castrum, 2023* SIBRIK-DOMB: AZ ERŐD BELSEJÉBEN FOLYTATÓDOTT A FELTÁRÁS. című ásatási beszámoló
Archaeologia - Altum Castrum Online
A Magyar Nemzeti Múzeum visegrádi Mátyás Király Múzeumának középkori régészeti online magazinja, 2023

Konferenciák, levelezések

- Vida I., Tóth Cs., 2023* Vida István: Pénzforgalom a Sibrik-dombon a 4. században és Római kori plombák a Sibrik-dombi táborból című előadása alapján, és
Tóth Csaba: Árpád-kori pénzverés a Sibrik-dombon című előadása alapján.
a Magyar Nemzeti Múzeum Mátyás Király Múzeumának szervezésében megrendezésre kerülő Sibrik X. konferencián.
A konferencia időpontja: 2023. október 11.
- Tóth Cs., 2023* Tóth Csaba: Árpád-kori pénzverés a Sibrik-dombon című előadása alapján.
a Magyar Nemzeti Múzeum Mátyás Király Múzeumának szervezésében megrendezésre kerülő Sibrik X. konferencián.
A konferencia időpontja: 2023. október 11.
- Buzás G., 2023* Buzás Gergely: Az ispáni vár a 11. században című előadása alapján
a Magyar Nemzeti Múzeum Mátyás Király Múzeumának szervezésében megrendezésre kerülő Sibrik X konferencián.
A konferencia időpontja: 2023. október 11.
- Kováts I., 2023* Kováts István: A Sibrik-domb és környezete a 14–20. században című előadása alapján.
a Magyar Nemzeti Múzeum Mátyás Király Múzeumának szervezésében megrendezésre kerülő Sibrik X. konferencián.
- Boruzs, 2023* E-mail váltás Boruzs Katalinnal 2023. augusztus 27.

10. Ábrajegyzék

1. ábra saját készítésű ábra
2. ábra saját készítésű ábra
3. ábra https://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/telepulesek_ertekei/100_falu/Visegrad/pages/002_a_romaiak_es.htm
4. ábra <https://archeologia.hu/a-visegrad-sibrik-dombon-feltart-maradvanyok-tortenete>
5. ábra saját készítésű ábra
6. ábra saját készítésű ábra
7. ábra <https://maps.arcanum.com/hu/map/cadastral/?bbox=2111143.219655887%2C6072671.480245241%2C2115688.8341817213%2C6074317.265010507&map-list=1&layers=3%2C4>
8. ábra <https://www.fentrol.hu/hu/legifoto/46410>
9. ábra <https://www.fentrol.hu/hu/legifoto/97844?r=1&c=2112612.2821730003:6073706.7582575:9>
10. ábra <https://www.fentrol.hu/hu/legifoto/162289>
11. ábra saját készítésű ábra
12. ábra <https://varlexikon.hu/visegrad-ispani-var-sibrik-domb>
13. ábra https://balays.blog.hu/2022/04/08/sibrik_domb
14. ábra saját készítésű fénykép
15. ábra saját készítésű fénykép
16. ábra saját készítésű fénykép
17. ábra saját készítésű fénykép
18. ábra saját készítésű fénykép
19. ábra saját készítésű fénykép
20. ábra saját készítésű fénykép
21. ábra saját készítésű fénykép
22. ábra saját készítésű fénykép
23. ábra saját készítésű fénykép
24. ábra saját készítésű fénykép

25. ábra saját készítésű fénykép
26. ábra saját készítésű fénykép
27. ábra saját készítésű fénykép
28. ábra saját készítésű fénykép
29. ábra saját készítésű fénykép
30. ábra saját készítésű ábra
31. ábra saját készítésű fénykép
32. ábra saját készítésű fénykép
33. ábra saját készítésű fénykép
- 34z. ábra saját készítésű ábra
34. ábra <https://hu.pinterest.com/pin/430234570669060771/>
35. ábra <https://hu.pinterest.com/pin/333970128616196650/>
36. ábra <https://hu.pinterest.com/pin/357332551654351764/>
37. ábra <https://hu.pinterest.com/pin/305611524724865474/>
38. ábra <https://hu.pinterest.com/pin/233835405650908297/>
39. ábra <https://hu.pinterest.com/pin/430234570668338736/>
40. ábra <https://hu.pinterest.com/pin/430234570668475604/>
41. ábra <https://hu.pinterest.com/pin/430234570668420606/>
42. ábra <https://hu.pinterest.com/pin/430234570666409236/>
43. ábra <https://hu.pinterest.com/pin/430234570668572525/>
44. ábra <https://hu.pinterest.com/pin/430234570668476139/>
45. ábra <https://hu.pinterest.com/pin/430234570669078948/>
46. ábra <https://hu.pinterest.com/pin/430234570669087116/>
47. ábra <https://hu.pinterest.com/pin/430234570668420657/>
48. ábra <https://hu.pinterest.com/pin/430234570668476133/>
49. ábra <https://hu.pinterest.com/pin/430234570669087123/>
50. ábra <https://hu.pinterest.com/pin/430234570669087123/>

11. Mellékletek

11.1. Melléklet

Visegrád város szabályozási terve, 7. szelvény kivágat

Forrás: <https://www.visegrad.hu/onkormanyzat/polgarmesteri-hivatal/telepulesrendezes>

11.2. Melléklet

Fakataszter a területen egyedenként felmért fákról

Sorszám	Latin név	Magyar név	Törzsátmérő (cm)	Lombkorona átmérő (m)	Állapot(1-5)	Kivágandó
1	<i>Taxus baccata</i>	közönséges tiszafa	Többtörzsés	4	3	x
2	<i>Tilia cordata</i>	kislevelű hárs	22	8,5	5	
3	<i>Tilia cordata</i>	kislevelű hárs	24	9	5	
4	<i>Thuja occidentalis</i>	nyugati tuja	15	3	1	x
5	<i>Thuja occidentalis</i>	nyugati tuja	13	2	1	x
6	<i>Prunus serotina</i>	kései meggy	29	10	4	
7	<i>Juglans regia</i>	közönséges dió	12	4	2	x
8	<i>Pinus sylvestris</i>	erdei fenyő	22	5	4	
9	<i>Pinus sylvestris</i>	erdei fenyő	18	6,5	4	
10	<i>Pinus sylvestris</i>	erdei fenyő	17	2	3	x
11	<i>Pinus sylvestris</i>	erdei fenyő	23	6	4	
12	<i>Thuja occidentalis</i>	nyugati tuja	12	3	1	x
13	<i>Betula pendula</i>	közönséges nyír	19	4	1	x
14	<i>Acer pseudoplatanus</i>	hegyi juhar	15	4,5	2	x

11.3. Melléklet

A Sibrik-dombon jellemző lágyszárú fajok	
<i>Achillea crithmifolia</i>	<i>Iris pumila</i>
<i>Allium sphaerocephalon</i>	<i>Jovibarba hirta</i>
<i>Arenaria procera</i>	<i>Linum glabrescens</i>
<i>Bothriochloa ischaemum</i>	<i>Plantago media</i>
<i>Brachypodium pinnatum</i>	<i>Poa pannonica</i>
<i>Bromus pannonicus</i>	<i>Poa scabra</i>
<i>Campanula macrostachya</i>	<i>Salvia nemorosa</i>
<i>Carduus collinus</i>	<i>Sanguisorba minor</i>
<i>Chrysopogon gryllus</i>	<i>Sedum sexangulare</i>
<i>Cichorium intybus</i>	<i>Silene conica</i>
<i>Dianthus plumarius</i>	<i>Stipa capillata</i>
<i>Dianthus plumarius</i>	<i>Stipa dasyphylla</i>
<i>Echium vulgare</i>	<i>Stipa pulcherrima</i>
<i>Elymus hispidus</i>	<i>Stipa pulcherrima</i>
<i>Erysimum odoratum</i>	<i>Stipa tirsia</i>
<i>Festuca pallens</i>	<i>Teucrium chamaedrys</i>
<i>Festuca rupicola</i>	<i>Thymus pulegioides</i>
<i>Festuca valesiaca</i>	<i>Torilis ucranica</i>
<i>Helianthemum ovatum</i>	<i>Trinia ramosissima</i>

Forrás: Interjú Nádasy Lászlóval, <https://novenyzetiterkep.hu/node/401#6.1.11.>,
https://termeszetvedelem.hu/wp-content/uploads/2022/01/HUDI20039_Pilis_Visegradi_hegyseg_VEGLEGES.pdf

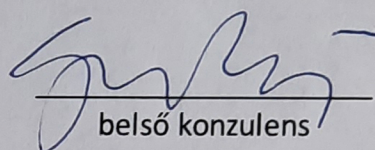
NYILATKOZAT

Kubinyi Zita Margaréta (hallgató Neptun azonosítója: B505P3) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a diplomadolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A diplomadolgozatot a záróvizsgán történő védeésre javaslom / nem javaslom¹.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*2}

Kelt: Budapest, 2023. 11. 06.

belső konzulens

¹ A megfelelő aláhúzendó.

² A megfelelő aláhúzendó.

NYILATKOZAT

a diplomadolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Kubinyi Zita Margaréta
A Hallgató Neptun kódja: B5O5P3
A dolgozat címe: Régészeti lelőhely szabadterépitészeti megújítása a
visegrádi Sibrik-dombon
A megjelenés éve: 2023
A konzulens intézetének neve: Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertészeti
Intézet
A konzulens tanszékének a neve: Kert- és Szabadtertervezési Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott diplomadolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

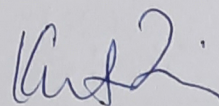
A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelté után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: Budapest, 2023. november 6.

Hallgató aláírása